

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut ekonomických studií

Bakalářská práce

2007

Pavel Mužiček

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut ekonomických studií

Bakalářská práce

***System hospodaření českého bankovníctví v porovnání
se střední Evropou***

Autor: Pavel Mužíček

Konzultant: Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc.

Akademický rok: 2006/2007

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne: 21.5.2007

.....
Pavel Mužíček

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé práce Prof. Ing. Michalu Mejstříkovi, CSc. za korekturu bakalářské práce, podněty, připomínky a poskytnutí potřebných dat.

Zvláštní poděkování patří zejména mým blízkým a přátelům.

Abstrakt

Cílem mé práce je poukázat na to, jak se české bankovníctví vypořádalo s transformačním procesem a jak si v současnosti vede v porovnání s dalšími evropskými státy. V první části této práci popisují vývoj bankovníctví na českém území od první světové války až po současnost. Koncem této kapitoly zužuji popis pouze na banky, které následně s dalšími vybranými evropskými bankami podrobím komparativní analýze. K dispozici mám data od roku 1999 do roku 2005, čímž dostatečně pokrývám post-transformační období (tedy období moderního bankovníctví). Ke komparaci jsem si vybral tři středoevropské státy. Dva s historií podobnou té české, Polsko a Maďarsko, a jeden stát, který reprezentuje moderní vyspělé státy nezátížené komunismem, Rakousko. Z každé této evropské země jsem vybral dvě banky, jež jsou celkovými aktivy nejbližší těm českým (mezi 10 a 35 mld. USD). V poslední kapitole tedy provádím finanční analýzu a jednotlivé banky porovnávám nejprve z pohledu celkové výkonnosti banky a následně podle Risk indexu a pravděpodobnosti insolvence.

Abstract

The aim of my thesis is to show how has the Czech banking system dealt with the transformation process and what is its today's performance compared to other European countries. At first, I describe the development of banking system in territory of present Czech Republic (or Czechoslovakia) from the time of First World War to present. At the end of the first chapter, I am concentrating on description of the banks, I am going to compare to other chosen European banks. I have got the data at disposal form the year of 1999 to 2005 that make comfortable way to cover up the post-transformation process (or let me say the period of modern banking). I have chosen three European countries to be compared. Two of them have very similar history to the Czech one, Poland and Hungary, and the other one, representing modern countries, which do not carry a communism burden, Austria. Subsequently, I have chosen two banks (from every chosen European country), that are closest to the Czech ones in the way of bank's total assets (i.e. between 10 to 35 billion USD). Consequently, I am analyzing banks from the financial side and finally, I am comparing those banks firstly from the bank's total performance point of view and at last, by the Risk index and probability of insolvency.

Obsah:

1. Úvod	1
2. Vývoj českého bankovníctví.....	3
2.1 Počátek československého bankovníctví	3
2.2 Socialistické bankovníctví.....	4
2.3 Komerční bankovníctví	7
2.3.1 Počátek komerčního bankovníctví	7
2.3.2 Problémy bankovního sektoru v druhé polovině 90. let.....	10
2.3.3 Český bankovní sektor ke konci roku 2006	11
2.3.4 Privatizace bank	13
2.3.4.1 Československá obchodní banka	14
2.3.4.2 Komerční banka.....	15
2.3.4.3 Česká spořitelna	18
3. Středoevropské bankovníctví.....	21
3.1 Rakouské bankovníctví	21
3.1.1 Investkredit Bank AG	24
3.1.2 Raiffeisenlandesbank Oberösterreich	24
3.2 Polské bankovníctví.....	25
3.2.1 Bank Handlowy w Warszawie SA.....	26
3.2.2 Bank Pekao SA.....	27
3.3 Maďarské bankovníctví	29
3.3.1 Orszagos Takarekpenztar Bank	29
3.3.2 Kereskedelmi os Hitelbank	30
3.4 Srovnání středoevropského bankovníctví v období transformace .	32
4. Komparativní analýza vybraných bank	34
4.1 Hodnocení výkonnosti bank a možná nestabilita	34
4.1.1 Bankovní likvidita, solventnost banky a bankovní rentabilita ...	34
4.1.2 Rentabilita neboli efektivnost banky	35
4.1.3 ROA, ROE versus ROAA, ROAE	36
4.1.4 Základní finanční ukazatele	37

4.2	<i>Risk index a pravděpodobnost insolvency</i>	41
4.2.1	Očekávaná rentabilita aktiv E(ROA)	42
4.2.2	Capital ratio (CAP)	44
4.2.3	Směrodatná odchylka rentability aktiv σ_{ROA}	44
4.2.4	Pravděpodobnost insolvency	47
5.	Závěr	49
6.	Přílohy	51
7.	Reference:	66

Seznam tabulek

<i>Tabulka č. 1:</i>	Počet bank podle vlastnictví	10
<i>Tabulka č. 2:</i>	Základní ukazatele stanovené v rámci stabilizačního programu	11
<i>Tabulka č. 3:</i>	Propočtové ukazatele (banky s licenci k 31.12.2006)	13
<i>Tabulka č. 4:</i>	Základní ukazatele z historie KB	18
<i>Tabulka č. 5:</i>	Vývoj počtu bank (podle sektoru) v Rakousku mezi lety 2000 - 2006...	23
<i>Tabulka č. 6:</i>	Počet bank podle vlastnictví v ČR, Maďarsku a Polsku v roce 2002	33
<i>Tabulka č. 7:</i>	Celkové srovnání vybraných bank dle finančních ukazatelů	40
<i>Tabulka č. 8:</i>	Srovnání bank dle redukovaných finančních ukazatelů	41
<i>Tabulka č. 9:</i>	Skutečné hodnoty ROA pro vybrané banky v roce 2006	43
<i>Tabulka č. 10:</i>	Směrodatná odchylka ROA z let 1999 až 2005 u vybraných bank	44

Seznam grafů

<i>Graf č. 1:</i>	Přehled obchodního peněžnictví v roce 1935 – počet peněžních ústavů	3
<i>Graf č. 2:</i>	Vývoj počtu bank od 1.1.1990 do 30.9.2006	8
<i>Graf č. 3:</i>	Zisk bank z finanční činnosti	12
<i>Graf č. 4:</i>	Pozice KB na českém trhu a trhu střední a východní Evropy	16
<i>Graf č. 5:</i>	Struktura akcionářů ČS k 31. prosinci 1999.....	20
<i>Graf č. 6:</i>	Srovnání ROA s ROA celého trhu vybraných středoevropských zemí	37
<i>Graf č. 7:</i>	Srovnání průměrného ROA s výnosem vládních obligací	38
<i>Graf č. 8:</i>	Komparace bank na základě vybraných ukazatelů	40
<i>Graf č. 9:</i>	Risk index vybraných bank pro rok 2005	46
<i>Graf č. 10:</i>	Pravděpodobnost insolvence vybraných bank pro rok 2005	47

Seznam schémat

<i>Schéma č. 1:</i>	Uspořádání bankovního systému Československa	5
---------------------	--	---

1. Úvod

Motto: „*K pochopení současnosti je potřeba znát minulost.*“

Bankovníctví je významným prvkem ekonomiky každé země a dotýká se každého z nás. Finanční zdroje a vůbec finance celkově jsou nedílnou součástí každého ekonomického subjektu a zcela zřetelně je viditelný vliv na jeho existenci. Kromě toho je bankovníctví v tržním hospodářství součástí ekonomického prostředí státu. Proto, pokud se snažím analyzovat a porovnat české a středoevropské bankovníctví 21. století, musím nejprve nastínit historii a vývoj v jednotlivých oblastech na konci 20. století. V našem případě se tedy jedná o Českou republiku, potažmo Československý stát, a na druhé straně zbytek střední Evropy. Polsko a Maďarsko jsou státy s velice podobnou historií té naší (komunistický režim ve 2. polovině 20. století a politický převrat na přelomu 80. a 90. let), Rakousko patří mezi státy reprezentující vyspělé země západní Evropy. Historický vývoj jako takový nám pomůže přiblížit chování všech ekonomických subjektů bankovního sektoru, tj. běžné populace, firem i bankovních institucí (popřípadě státu).

Zvolené téma je možno přirozeně zpracovat různými způsoby. V první řadě jsem řešil otázku, se kterými oblastmi české bankovníctví srovnávat. Po poradě s konzultantem jsem zavrhl původní návrh komparace se světovým trendem. Bylo by to jistě velice zajímavé, ale na druhou stranu asi velmi komplikované a zdlouhavé. Navíc i náročné na získávání dat. Mnoho autorů, politiků a dalších má v současnosti tendenci srovnávat ČR s okolními státy. Učinil jsem stejné rozhodnutí.

Dále jsem musel k porovnání vybrat vhodné banky, a to z kvantitativního i kvalitativního hlediska. K dispozici mám databázi světových bank¹ se všemi potřebnými údaji². Před samotnou celkovou komparací jsem se rozhodl nejprve nastínit historické pozadí bankovních trhů a posléze i jednotlivých bank. K tomu jsem využil zejména internetové zdroje, včetně webových stránek jednotlivých centrálních a komerčních bank. Posledním problémem bylo vybrat vhodné srovnávací kritérium.

¹ Bureau van Dijk Electronic Publishing : *BankScope*, Update 193,1 – August 2006, Database 2006.

² Tedy všechny data, která se budou týkat bank do roku 2005, jsou konsolidovaná dle mezinárodních účetních standardů (IAS), pokud nebude jinak uvedeno.

K tomu mi pomohly zejména přednášky magisterského kurzu Bankovníctví a v neposlední řadě Sinkey (1998).

V první části práce popisují historický vývoj až do současnosti. **Kapitola 2** je věnována počátku českého, potažmo československého bankovníctví, přičemž hlavní důraz je kladen na porevoluční vývoj. V závěru kapitoly přecházím na popis hlavních českých bank, včetně privatizace. V **třetí kapitole** popisují stejným způsobem postupně rakouské, polské a nakonec maďarské bankovníctví. Na konci kapitoly se pokouším o srovnání středoevropského bankovníctví v období transformace.

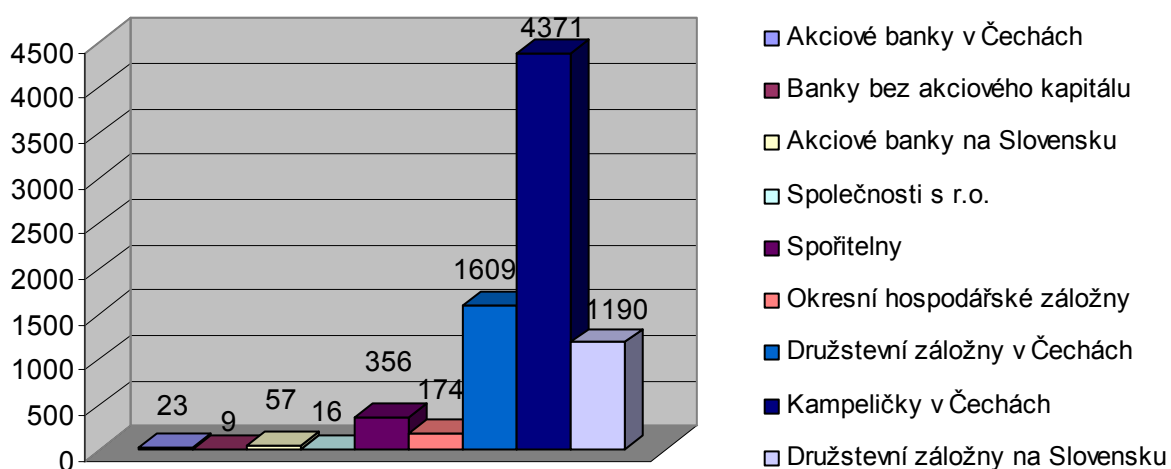
Kapitola 4 je celá věnována komparativní analýze. Za srovnávací kritérium jsem vybral základní finanční ukazatele (ROA, ROE a další) tak, abych mohl provést hodnocení celkové výkonnosti bank. Detailnějším rozbořením bankovní výkonnosti se v mé práci zabývat nebudu. Oproti tomu banky srovnám s o něco méně známým risk indexem, a z toho vyplývající pravděpodobností insolvence. Tyto ukazatele nám bezpochyby ukáží rizikovost jednotlivých bank. V **kapitole 5** práce se pokusím o shrnutí nejdůležitějších výsledků a vyslovím konečné stanovisko k danému tématu.

2. Vývoj českého bankovníctví

2.1 Počátek československého bankovníctví

Po první světové válce, tedy v době, kdy můžeme poprvé hovořit o československém bankovníctví, docházelo v nově vzniklém Československu k obnově válkou zničeného hospodářství. Alois Rašín, první československý ministr financí, byl pověřen k nápravě finančních a měnových poměrů a k vytvoření nové stabilní měny. Československá koruna byla zavedena k 10. dubnu 1919. O rok později byl vládou přijat tzv. bankovní zákon, který měl sloužit k řízení nově vzniklé měny. Nicméně z důvodu nestabilní hospodářské, finanční a měnové situace zákon ještě klasickou centrální emisní banku nezakládal. Vláda tak měla učinit až v příznivých hospodářských podmínkách. Hlavním cílem monetární politiky tedy bylo sledování cenové hladiny, a to zvyšování kupní síly. V roce 1925 vláda opustila koncepci deflační politiky a přešla k politice měnové stabilizace. Teprve tímto se hospodářské podmínky zlepšily natolik, že k 1. dubnu 1926 zahájila svou činnost Národní banka Československá. Následovalo období vysoké konjunktury ekonomiky, a to až do počátku světové hospodářské krize (roky 1929 a 1930). Československo se v této době řadilo mezi hospodářsky vyspělé země. Naštěstí se naše hospodářství z krize rychle zotavovalo a na počátku třicátých let docházelo k rychlému oživení a stabilizaci celosvětového hospodářství. Využily toho nejen české podniky, ale i peněžní systém (viz graf č. 1).

Graf č. 1: Přehled obchodního peněžnictví v roce 1935 – počet peněžních ústavů

Zdroj: Lidé a peníze, ČNB (2002).

Obchodní banky v té době měly univerzální charakter a plnily tak funkci nejen depozitních a úvěrových finančních ústavů, ale i zakladatelských bank. Poté ovšem přišla nacistická okupace a druhá světová válka. Vše bylo přímo podřízeno nacistickému Německu. Naše vyspělé hospodářství bylo zničeno.

Po konci druhé světové války bylo prvotním úkolem obnovit rozvrácené hospodářství a zlikvidovat chaotický peněžní oběh³. 4. dubna 1945 byla sestavena nová vláda a přijat Košický vládní program. Tento program znamenal posun k centrálně řízenému hospodářství (navzdory tomu přistoupilo Československo ke konci roku k Mezinárodnímu měnovému fondu a Světové bance). Košický program určil směr postupné socializace peněžnictví. Mělo docházet k postupnému znárodnění bank a centrálnímu direktivnímu hospodářství. Prvotně došlo ke sloučení bank, a to na osm českých a šest slovenských. Velké banky se přeměnily na národní podniky tzv. znárodnovacím dekretem z podzimu roku 1945. Před politickým převratem došlo k ještě větší koncentraci znárodnění bank. Zůstaly tři české (Živnobanka, Legiobanka a Moravská banka) a dvě slovenské (Slovenská banka a Tatrabanka). Politickým převratem v únoru roku 1948 se tak jen urychlil již převládající proces bankovní centralizace.

2.2 *Socialistické bankovníctví*

System bankovníctví v České republice v dnešní moderní demokratické době je bezpochyby značnou mírou ovlivněn centrálním plánováním, kterým československý stát trpěl během vlády komunistické strany v letech 1948-1989. Narozdíl od demokratického západu byl u nás aplikován jednostupňový bankovní systém, který je charakteristický pro socialistické centrální plánování. V duchu leninské ideologie úplné centralizace bankovní soustavy byla 9.3.1950 vytvořena Státní banka československá (SBČS), jakožto monopolní bankovní ústav, který plnil jak funkci emisní, tak i funkci „komerční“ úvěrové banky⁴. Většina dřívějších bank byla znárodněna a začala fungovat v rámci pobočkové sítě SBČS.

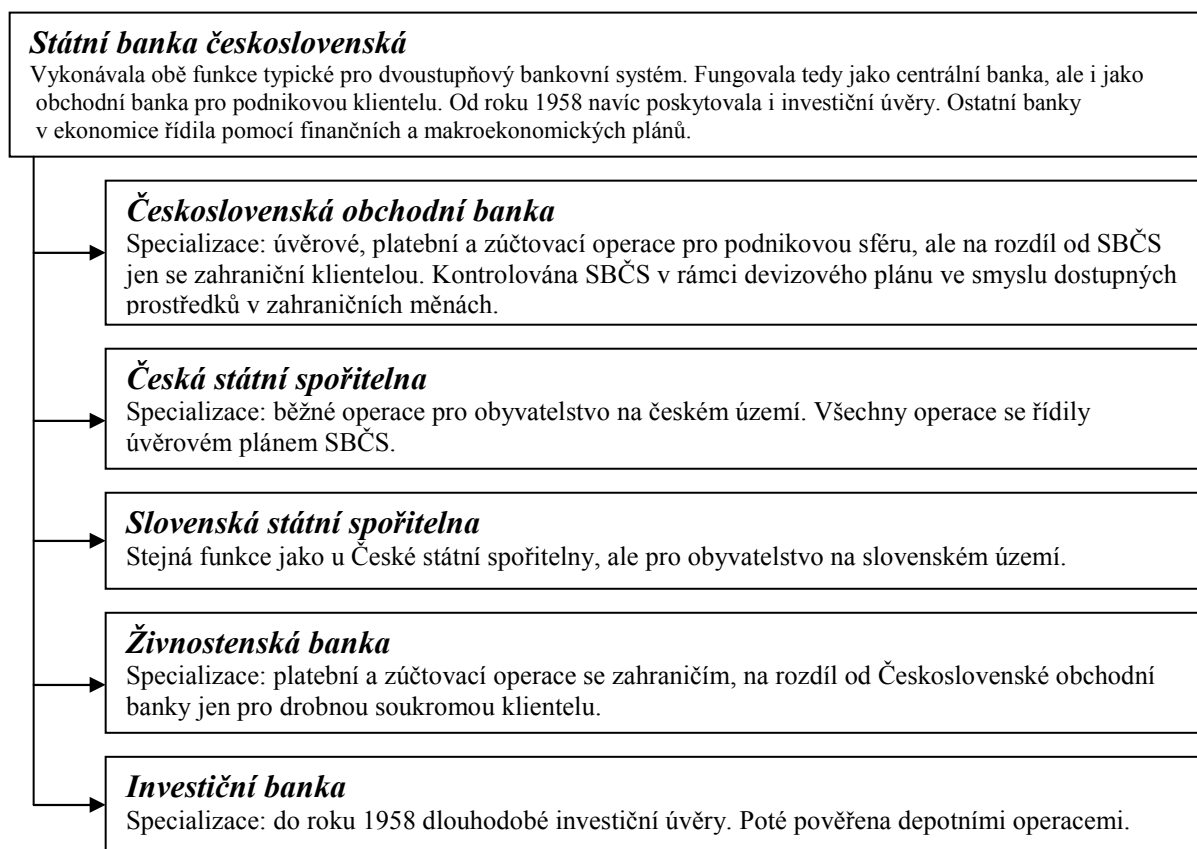
³ Koncem války obíhalo na území protektorátního Československa dokonce šest měn: Protektorátní a slovenské koruny, německé marky, maďarské pengö, polské zloté a korunové poukázky.

⁴ Je nutno říci, že s nástupem komunismu se podstatně změnila funkce peněz. Zcela zanikl finanční, kapitálový i devizový trh a nahradilo je direktivní řízení všech peněžních vztahů. Úrok tedy nebyl výsledkem rovnováhy kapitálového trhu a měnový kurz neodrážel rovnováhu na devizovém trhu.

„Pouze znárodněním bank lze dosáhnout toho, že stát bude vědět, kam a jak, odkud a kdy se přelévají milióny a miliardy.“⁵

V době socialismu u nás byla tedy jako jediná hlavní banka SBČS, která měla na starosti víceméně celé bankovníctví. A jelikož byla součástí politického systému, fungovala přesně tak, jak si to vládnoucí strana představovala. Jediné bankovní ústavy, které si zachovaly alespoň formální samostatnost a které tedy působily na československém „trhu“, byly Česká a Slovenská státní spořitelna, Investiční banka, Živnostenská banka⁶ a Československá obchodní banka (viz schéma č.1).

Schéma č. 1: *Uspořádání bankovního systému Československa*

Zdroj: *Dějiny bankovníctví v českých zemích*, 1999.

Česká a Slovenská státní spořitelna (takto byly odděleny až v souvislosti s federativním uspořádáním v roce 1969) měly za jediný úkol hospodařit s vklady obyvatelstva, Živnostenská banka byla malou bankou, která byla režimem

⁵ Lenin (1972), úvodní strana brožury vydané k 25. výročí založení SBČS. Citováno podle: Vencovský, F., Kopecký, L. a kol.: (2002) *Lidé a peníze*, Createam, ČNB, s. 48.

⁶ Za zmínku stojí, že se jedná o nejstarší banku působící na českém území, a to již od roku 1868. Přežila Rakousko-Uhersko, první republiku, nacismus, roky 1945 a 1948 a socialismus. Bohužel globalizační nápor a tržní konkurenci už nevydržela a v polovině roku 2007, tedy po 139 letech, zanikne a sloučí se s HVB Bank.

ponechána za účelem obsluhy drobné zahraniční klientely a spravování tuzexových poukázek. Československá obchodní banka měla za úkol zprostředkovat mezinárodní platební styk, byla to tedy naše jediná bankovní instituce, jež měla zkušenosti se zahraničím a jejíž bankéři byli plně kvalifikováni⁷ (na rozdíl od ostatních bank). Poslední jmenovanou bankou je Investiční banka, jež měla za úkol provádět depotní operace. Ve výsledku to ovšem znamenalo, že se na tuto banku téměř zapomnělo, jelikož se tímto „úkolem“ stala téměř nečinnou (banka tak plnila funkci jakéhosi skladu cenných papírů). Tento jednostupňový bankovní systém u nás fungoval od roku 1950 do roku 1989 a po celou dobu perfektně plnil svůj účel, a to profinancovat hmotným plánem stanovené úkoly. „*Podnik maximalizuje v daných podmínkách efekt tím, že zastírá své skutečné zdroje, a tak snadno plní plán.*“⁸.

Zlomem byly 80. léta, kdy se u nás začaly chystat reformy bankovního systému. Stalo se tak v první polovině 80. let jako následek hospodářských potíží. Komunistická strana si stěžovala, že tehdejší ekonomické teorie⁹ nebyly v souladu s hospodářsko-politickým očekáváním. Vyskytla se tedy veliká příležitost pro tehdejší teoretiky, kteří byli léta izolováni od hospodářské politiky státu. Na socialistickou dobu to byl velmi vstřícný krok pro všechny odpůrce tehdejšího netržního systému. Reformy bankovníctví připravil pozdější generální ředitel Komerční banky Richard Salzmann a byly sepsány v dokumentu Zásady přebudování hospodářského mechanismu. Jejich realizace měla probíhat podle Směrnice k zabezpečení přestavby hospodářského mechanismu, kterou schválila vláda v roce 1988. Jednalo se například o vznik poboček centrální banky, na které připadla funkce běžné úvěrové činnosti. Samotná SBČS již plnila jen emisní funkci. Předpokládalo se tedy rozdělení SBČS s cílem vytvoření dvoustupňové bankovní soustavy. Pokrokovou myšlenkou bylo rovněž posílení aktivní úlohy hodnotových nástrojů. Pobočky tak získaly první tržní vlastnosti ve smyslu rozhodování o poskytnutí či neposkytnutí úvěru. Tímto měl vzniknout hybridní systém tvořený centrálním plánováním s prvky tržní ekonomiky.

Nicméně, tyto záměry nebyly v důsledku listopadové revoluce uvedeny plně do života. Jako počátek fungování dvoustupňové centrální banky, chápánu ovšem ještě

⁷ Tato skutečnost znamenala, že zde byla na začátku 90. let velká poptávka po těchto „skutečných“ bankéřích. Tito bývalí pracovníci ČSOB tak zaujali přední pozice nejen v nově vznikajících bankovních institutech.

⁸ Šulc, Z. *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu*. Brno : Doplněk, 1998. Citováno podle: Holman, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 510.

⁹ Do této doby byla teorie marxismu-leninismu jediná akceptovaná ekonomická teorie. Naopak západní svět byl pod vlivem proudů postkeynesiánců a monetaristů (v čele s Miltonem Friedmanem).

jako socialistickou instituci, můžeme považovat přijetí zákonů o SBČS a o bankách a spořitelnách¹⁰, které vešly v platnost k 1.1.1990. SBČS byla k tomuto dni rozdělena na centrální banku a dvě obchodní banky (Komerční banka Praha a Všeobecná úverová banka Bratislava). Znovu oživena byla Investiční banka, na kterou přešlo část aktiv a pasiv. To, že měla SBČS stále socialistický charakter, bylo zapříčiněno tím, že byl tento zákon schválen vládou ještě před revolucí (15.11.1989). Bylo tedy zapotřebí tento zákon novelizovat. Trvalo dva roky než byl schválen a přijat nový zákon o SBČS¹¹. Tím se SBČS stala centrální bankou takovou, jakou ji chápeme dnes. Od 1.1.1992 vykonávala všechny základní činnosti charakteristické pro centrální banku v podmínkách tržní ekonomiky. Mezi ně patří zejména emisní činnost, měnová politika (z počátku ještě SBČS používala především netržní nástroje regulace¹², s postupným rozvojem peněžního trhu však stále větší roli začaly hrát tržní nástroje¹³), banka bank (v souvislosti s poskytovanými úvěry bankám mohla SBČS vystupovat jako tzv. věřitel poslední instance), regulace a dohled bankovního systému, banka státu (vlády) a správce devizových rezerv.

2.3 Komerční bankovníctví

2.3.1 Počátek komerčního bankovníctví

S počátkem platnosti výše zmiňovaných zákonů se pojí vznik komerčního bankovníctví u nás. Bankovní systém Československa se skládal jednak z již existujících bank (viz schéma č. 1), jednak z bank nahrazujících komerční činnost Státní banky Československa¹⁴. Všechny banky měly v tomto novém systému univerzální charakter a mohly vykonávat veškeré bankovní činnosti, a to i přes své výchozí specializace (viz schéma č. 1). Obyvatelstvo (potenciální klienti) mělo nově možnost výběru banky a naopak. Tím se samozřejmě vytvořil prostor pro konkurenci mezi bankami, které ovšem byly značně limitovány ze strany SBČS¹⁵. Problémem se ukázala právě předchozí specializace jednotlivých bank a následné přidělení univerzálních licencí. Typickým příkladem je Česká spořitelna. Ta byla dlouhou dobu oprávněna pouze k vybírání vkladů a jejich následnému spravování. Hlavním produktem pro spoření byla

¹⁰ Zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé a zákon č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách.

¹¹ Zákon č. 22/1992 Sb., o Státní bance československé.

¹² Úvěrové limity a limity úrokových sazeb.

¹³ Diskontní nástroje, operace na volném trhu a povinné minimální rezervy.

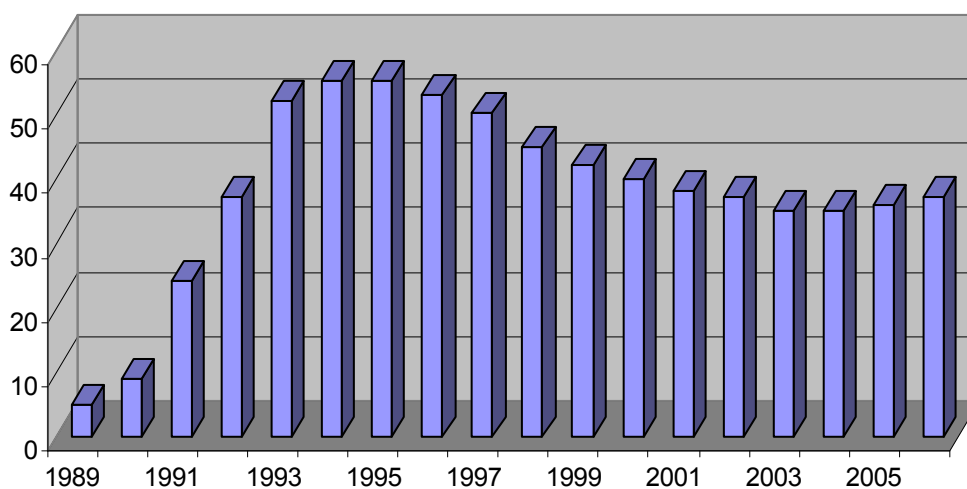
¹⁴ Komerční banka Praha a Všeobecná úverová banka Bratislava.

¹⁵ Limity v oblasti úrokových sazeb.

vkladní knížka. V roce 1990 poskytla centrální banka České spořitelně univerzální licenci a ta tak byla ze dne na den oprávněna provádět téměř všechny bankovní operace (poskytování úvěrů a podobně). Tedy problémem byla neznalost a poskytování nově vzniklých bankovních produktů, nikoli dědictví z minulosti, jak tomu bylo u dalších velkých bank. Opakem byla Komerční banka. Ta na tom byla roce 1990 nejlépe. Měla potřebné klienty, měla zkušenosti s poskytováním úvěrů, ale chyběly jí depozita. SBČS tak poskytla bankám (nejen Komerční bance) tzv. redistribuční úvěry¹⁶ na vytvoření pasivní části bilanční sumy bank. Na druhou stranu byla Komerční banka po převratu jednoznačně nejzatíženější, co se dluhů z minulosti týče.

Nicméně tato doba znamenala obrovský boom bankovního systému. Zasloužila se o to i dynamicky rostoucí poptávka po bankovních službách (nejvíce po úvěrech, a to díky snazšímu přístupu). Počet bankovních subjektů u nás začal prudce růst. Agrobanka, Pragobanka, Ekoagrobanka a bankovní dům Skala byly jedny z prvních. Období transformace se zasloužilo o zkvalitnění bankovních služeb, čímž české, potažmo slovenské bankovníctví dostalo příležitost dotáhnout se na vyspělý západ.

Graf č. 2: Vývoj počtu bank od 1.1.1990 do 30.9.2006

Zdroj: Bankovní sektor ČR v grafech, Česká bankovní asociace.

Vysoké tempo růstu bankovního sektoru bylo doprovázeno určitými problémy. Ty se projeví až o několik let později (zejména krize nejen bankovního sektoru v roce 1997). Banky zdědily z minulosti značný objem špatných úvěrů v jejich portfoliích poskytnutých ještě před rokem 1990, postiženy byly hlavně malé a střední banky. Problémem

¹⁶ Tyto úvěry byly úročeny diskontní sazbou a měly většinou desetiletou dobu splatnosti.

bylo rovněž zcela nedostatečné výchozí kapitálové vybavení bank¹⁷. Řešení těchto problémů měl přinést tzv. Konsolidační program I (rok 1992-3). Ten dokázal potlačit (ovšem nikoli vyřešit) vznikající systémovou krizi v bankovním sektoru, čímž lze brát jeho dopad z makroekonomického hlediska za pozitivní. Podařilo se částečně očistit úvěrové portfolia bank a zvýšit jejich kapitálové vybavení. Přesto se v začátku fungování samostatného českého státu začala objevovat první krize bankovního sektoru¹⁸. Na mnoho bank začaly plně dopadat problémy se „špatnými“ úvěry. Na počátku transformace totiž neexistoval zákon omezující poskytování úvěrů¹⁹. Ty byly poskytovány ne zcela obezřetně a navíc poměrně často s bankou spřízněným osobám. Tehdejší situaci hodnotil s odstupem času již zmíněný generální ředitel Komerční banky, když charakterizoval „těžký balík z minulosti“ takto:

„Úvěr byl (před transformací) naprosto převažujícím, životně důležitým, legálním a plánovaným finančním zdrojem státních podniků a družstev. Proto se také nijak nezajišťoval – spolu s úvěry nezdědila banka (tj. KB) ani korunu nějakých jistot, zástav apod. ... Byla zde reálná možnost požadovat okamžité splacení v situaci, kdy úvěry nebyly nijak zajištěny a podniky neměly peníze a konkurzní právo prakticky nefungovalo? Učinit to znamenalo okamžitou a nevratnou ztrátu všech úvěrů. Banka se tedy orientovala na očekávání, že transformace hospodářství včetně privatizace vytvoří lepší šance pro obnovení prosperity. Proto úvěry podnikům obnovovala... Šlo o docela obyčejný pud sebezáchovy: naděje dostat zpátky alespoň něco byla lepší než jistota, že okamžitě nedostanu nic.“²⁰

Toto společně s dalšími faktory (nezkušenost bankovních managementů, vznik velkého počtu bank bez jakékoli finanční minulosti, nedostatečná právní úprava a regulace bank) nutilo Českou národní banku k výraznému omezení poskytování bankovních licencí. Od roku 1994 získaly nové licence jen některé bankovní instituce, a to jen ty s rozhodující zahraniční majetkovou účastí (viz tabulka č. 1). Výjimku tvořila úzce specializovaná a státem vytvořená banka na podporu vývozu prostřednictvím zvýhodněného financování, Česká exportní banka (1995).

¹⁷ Kapitálová přiměřenost hlavních českých bank se pohybovala pouze kolem 1 %.

¹⁸ Ukončení činnosti Kreditní a průmyslové banky Praha, finanční skandály a následná likvidace banky Bohemia (1994). Podobný osud měla i AB banka.

¹⁹ Tzv. pravidla úvěrové angažovanosti vznikala až v průběhu roku 1992.

²⁰ Salzmann, R., 2003.

Tabulka č. 1: Počet bank podle vlastnictví

Stav k:	banky celkem	banky s rozhodující českou účastí					banky s rozhodující zahraniční účastí		
		státní peněžní ústavy	se státní účastí	s rozhod. českou účastí	v nucené správě	celkem	s rozhod. zahraniční účastí	pobočky zahraniční bank	celkem
1.1.1990	5	4	1	0	0	5	0	0	0
31.12.1990	9	4	1	4	0	9	0	0	0
31.12.1991	24	4	1	15	0	20	4	0	4
31.12.1992	37	1	4	21	0	26	9	2	11
31.12.1993	52	1	4	28	1	34	12	6	18
31.12.1994	55	1	4	28	1	34	13	8	21
31.12.1995	55	1	6	25	0	32	13	10	23
31.12.1996	53	1	6	18	5	30	14	9	23
31.12.1997	50	1	6	15	4	26	15	9	24
31.12.1998	45	1	5	14	0	20	15	10	25
31.12.1999	42	1	4	10	0	15	17	10	27
31.12.2000	40	1	4	8	1	14	16	10	26
31.12.2001	38	0	3	8	1	12	16	10	26
31.12.2002	37	0	2	9	0	11	17	9	26
31.12.2003	35	0	2	7	0	9	17	9	26
31.12.2004	35	0	2	7	0	9	17	9	26
31.12.2005	36	0	2	7	0	9	15	12	27
31.12.2006	37	0	2	6	0	8	16	13	29

Zdroj: Bankovní sektor ČR v grafech, Česká bankovní asociace.

2.3.2 Problémy bankovního sektoru v druhé polovině 90. let

Veškeré problémy v bankovním sektoru kulminovaly v roce 1996. Likvidací skončily První slezská banka a Kreditní banka Plzeň. Pod nucenou správou České národní banky (ČNB) se ocitly Ekoagrobanka, COOP banka, Podnikatelská banka, Realitbanka a Velkomoravská banka. Největším otřesem pro širokou veřejnost se stalo uvalení nucené správy na Agrobanku, největší soukromou banku bez státního podílu²¹. Tato krize bankovního systému vyústila v realizaci Konsolidačního programu II. Oproti předchozímu programu byla modifikována zákonná úprava pojištění vkladů, to znamená, že u problémových bank byly v případě potřeby vypláceny vklady (fyzickým i právnickým osobám). Krize bankovního systému šla ruku v ruce s krizí celé ekonomiky (měnová krize) jež plně vypukla v roce 1997. V bankovním sektoru setrval problém v malých a středních bankách, ve kterých stále zůstávala řada nekvalitních aktiv. Na pomoc přišla ČNB s tzv. stabilizačním programem. Do tohoto programu byly zapojeny banky, které byly povinny dodržovat obecné obezřetnostní limity a zároveň naplňovat stanovené ukazatele (viz tabulka č. 2). Navíc během roku 1998 vešly v platnost další

²¹ Vencovský, F., Jindra, Z., Novotný, J., Půlpán, K., Dvořák, P. a kol.: (1999) *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. Bankovní institut, a. s. Praha.

novely zákonů o bankách, které přinesly zpřísnění opatření a postupů bankovního dohledu. ČNB byla za tuto přílišnou regulaci bank často kritizována. Dnes se jí zpětně vytýká, že takto hodně zpřísněná opatření měla za logický následek méně poskytnutých úvěrů, čímž „teklo“ do ekonomiky méně peněz. Z tohoto lze snadno usoudit, že ČNB (podle kritiků) v podstatě omezovala zdravý růst české ekonomiky.

Tabulka č. 2: Základní ukazatele stanovené v rámci stabilizačního programu

Kapitálová přiměřenost	min. 8 %, do 2 let 10 %, cílově 12 %
Poměr rizikově vážených aktiv k aktivům celkem	maximálně 75 %
Podíl cenných papírů s proměnlivým výnosem na aktivech	maximálně 5 %
Podíl rychle likvidních aktiv na aktivech celkem	minimálně 15 %
Podíl aktiv a pasiv se splatností do 1 měsíce	minimálně 60 %
Podíl výdělečných aktiv na aktivech celkem	minimálně 60 %
Podíl provozních nákladů na aktivech	maximálně 3 %
Podíl provozních nákladů na zisku z bankovní činnosti	maximálně 60 %
Tvorba rezervy na záruku vůči České finanční	1/7 ročně

Zdroj: Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice 1990-1999, ČNB

Přesto se problémy nevyhnuly ani velkým bankám, České spořitelně a Komerční bance. Tato situace se neobešla bez aktivní pomoci státu při jejich řešení. Následovalo období rozkvětu českého bankovníctví. Ať už se jedná o nabídku služeb, či o jejich rozsah. Počátek 21. století znamená pro český bankovní systém přibližování se a z určitého hlediska i dosažení světové úrovně. Svou zásluhu na tom měl bezesporu právě okolní světový trend v podobě nezvratné globalizace. Na myslí mám působení zahraničních bank na našem území, příchod zahraničních profesionálních manažerů a jejich know-how, celkový rozvoj českých i světových finančních a kapitálových trhů a hlavně přibližování se a vstup České republiky do Evropské unie (EU). Většina nových zákonů, opatření či vyhlášek se týkala právě přibližování českého bankovníctví úrovni běžné EU. Rok 1999 znamenal pro ČNB zahájení programu Twinning²² pro bankovní dohled. České republice se podařilo během následujících pěti let splnit požadovaná kritéria a zařadila se ke dni 1.5.2004 mezi členské státy EU.

2.3.3 Český bankovní sektor ke konci roku 2006

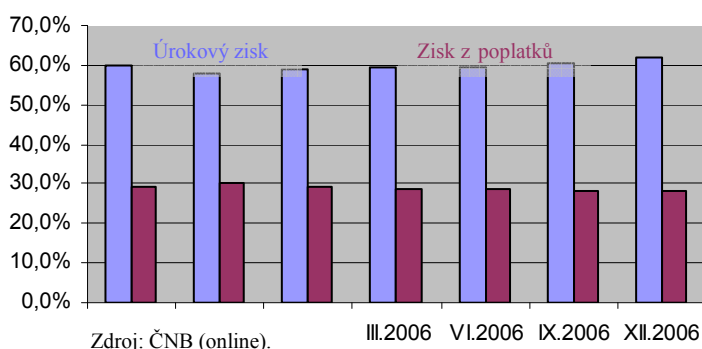
To, jak si vede české bankovníctví v současnosti, lze snadno vyčíst z tabulky č. 3 a z přílohy č. 1, kde jsou zaznamenány nejdůležitější finanční i nefinanční ukazatele ziskovosti a efektivnosti českého bankovního sektoru. První tabulka (viz příloha č. 1)

²² V rámci programu byla pro každou zemi usilující o vstup do EU přidělena dohlízející („patronská“) země, která měla pomáhat s přípravou vstupu. Partnerem pro ČR se stalo Německo, a to pro oblast bankovního dohledu a dohledu nad pojišťovnami.

ukazuje absolutní ukazatele, tedy jaké zisky či ztráty měly banky z různých operací (úrok, poplatky, devizové operace, daně, ...). Je vidět jednoznačný trend v podobě rostoucích ukazatelů, a to téměř všech. Nejvíce mezi lety 2003 a 2005, rok 2006 se na první pohled zdá podobně ziskový jako rok 2005. Dalo by se to přisoudit jistému dosahování nasycení na českém trhu, ale rozhodně tomu tak v některých oblastech není. Náš bankovní trh (přestože už je značně rozvinutý) v jednom případě zaostává za vyspělým západem. Jedná se o úvěry. Tato stále rostoucí část bankovního trhu je stále na nízké úrovni. Přesto právě rostoucí zájem Čechů o půjčky je jedním z hlavních důvodů rostoucího zisku našich bank.

Ze Zprávy o finanční stabilitě za rok 2005, kterou zveřejňuje ČNB, plyne, že ve struktuře zisků bank hraje stále větší roli zisk z úroků (59%) a následuje zisk z poplatků

Graf č.3 : Zisk bank z finanční činnosti

(29%). Přestože činil v roce 2005 úrokový zisk téměř 2/3 celkového zisku bank, byl v rámci zemí EU nejnižší²³. Díky dynamickému růstu české ekonomiky české domácnosti bohatnou. Jejich disponibilní důchod ve většině případech nejenže pokrývá spotřebu, ale mění

se zčásti v úspory, což samozřejmě „hraje do karet“ bankovnímu sektoru. V posledních letech se mnohonásobně zvětšil hypoteční a úvěrový trh, české domácnosti se zadlužují a banky na tom profitují.

Druhá tabulka (viz tabulka č. 3) ukazuje propočtové ukazatele. Roste čistý zisk k průměrným aktivům (rentabilita průměrných aktiv, ROAA) i ke kapitálu, ovšem klesá zisk z bankovní činnosti k průměrným aktivům, což znamená, že bankám se zvyšujícími se aktivy nerostou zisky z bankovní činnosti. Tento efekt přisuzují novému trendu v bankovníctví. Bankám sice hrubý zisk roste (cca o 7,27 % v roce 2006), ale v realitě je jeho velikost ovlivňována managementy jednotlivých bank, a to pomocí tvorby rezerv a opravných položek²⁴. Ve výsledku to tedy vypadá tak, že bankám čistý zisk neroste, respektive klesá (pokles o cca 3,10 % v roce 2006). Další zajímavostí

²³ Sfinance.cz (online).

²⁴ Banky ve chvíli, kdy prosperují, tvoří rezervy a opravné položky za účelem snížení celkového zisku, a tedy snížení daňového odvodu státu. Samozřejmě do takové míry, která je přijatelná pro akcionáře. Navíc mohou být tyto rezervy využity v době horších hospodářských výsledků.

v tabulce č. 3 je ukazatel úrokového rozpětí, jež vyjadřuje rozdíl mezi výnosností úvěrů a nákladovostí vkladů. Tento ukazatel vykazuje opět rostoucí trend, který koresponduje s vyššími bankovními zisky. Úvěry zůstávají pro obyvatelstvo přibližně stejně drahé, kdežto výnosnost jejich vkladů se snižuje nejen nižšími úroky²⁵, ale i relativně vysokými poplatky. Další ukazatele ukazují jasný trend bankovníctví v podobě snižování nákladů. Snižují se náklady na lidský kapitál, které se kompenzuje zvyšováním počtu bankovních míst pro snadnější dostupnost bankovních produktů (viz tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: *Propočtové ukazatele (banky s licenci k 31.12.2006)*

	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	2006			
				31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Propočtové ukazatele							
Zisk z bankovní činnosti k průměrným aktivům v %	3,62	3,96	3,88	3,78	3,79	3,77	3,78
Čistý zisk k průměrným aktivům v %	1,21	1,26	1,39	1,44	1,39	1,31	1,23
Čistý zisk ke kapitálu (Tier 1) v %	23,80	23,34	25,16	26,18	25,23	23,81	22,41
Výnosnost úvěrů v % ²⁶	3,92	3,77	3,87	3,87	3,91	4,00	4,14
Nákladovost vkladů v % ²⁷	1,89	1,64	1,58	1,55	1,58	1,61	1,67
Úrokové rozpětí v %	2,03	2,13	2,29	2,32	2,33	2,39	2,47
Počet pracovníků v bankovním sektoru	39 004	38 158	37 540	37 597	37 750	38 005	38 232
Počet bankovních míst ²⁸	1 670	1 785	1 825	1 817	1 813	1 831	1 877
Správní náklady k průměrným aktivům v %	1,90	1,87	1,84	1,71	1,70	1,70	1,80

Zdroj: ČNB (online).

Než přejdeme k samotné analýze, je potřeba zmínit se ještě o privatizaci českých bank, které se tak po téměř půl století vymanily ze „státního zajetí“.

2.3.4 Privatizace bank

Jak je všeobecně známo, zrodily se dva scénáře ekonomické reformy, tedy i bankovního sektoru. „Český“ a „federální“. Ten první vycházel z umírněnějšího gradualistického pojetí transformace. Jednalo se o odborný tým v resortu místopředsedy vlády F. Vlasáka²⁹. Protipólem pak byla druhá skupina okolo Václava Klause. Ten na počátku 90. let získal pověst ekonoma, který je zastáncem rychlých a radikálních reformních kroků. Společné oběma táborům byla cenová liberalizace a makroekonomická

²⁵ Úroky v České republice patří k nejnižším v celé Evropě.

²⁶ Výnosnost úvěrů znamená podíl mezi úrokovými výnosy z operací s klienty a z pokladních a mezibankovních operací k celkovému objemu příslušných pohledávek; v podstatě vyjadřuje průměrnou roční úrokovou sazbu z klientských a mezibankovních úvěrů.

²⁷ Nákladovost vkladů znamená podíl mezi úrokovými náklady na operace s klienty a pokladní a mezibankovní operace k celkovému objemu příslušných závazků; v podstatě vyjadřuje průměrnou roční úrokovou sazbu z klientských a mezibankovních vkladů.

²⁸ Počet bankovních míst zahrnuje počty poboček, jednatelství, expozitur apod. na území České republiky.

²⁹ Patřil sem například i K. Kouba.

stabilizace. Lišily se ovšem v pojetí privatizace. „Prvním bylo odstátnění podniků s tím, že privatizace měla být až následným krokem, uskutečňovaným nikoli hromadně, ale postupně na základě restrukturalizačních projektů, a oproti tomu okamžitá a rychlá privatizace metodou kupónové privatizace“³⁰. Samotná privatizace bank byla velmi ožehavým tématem. Nakonec byl tento proces zahájen v rámci kupónové privatizace, stát si ovšem vždy ponechal významný podíl. Takto byly privatizovány Komerční banka, Investiční banka, Česká spořitelna a Živnostenská banka.

Nyní popíši privatizaci a stručný vývoj do současnosti jen vybraných českých bank, a to sice těch, které budu porovnávat se zahraničními bankami v další části této práce. Jedná se o naše tři největší bankovní ústavy dle celkových aktiv (podle údajů z roku 2005). Jmenovitě to jsou Československá obchodní banka, Česká spořitelna a Komerční banka.

2.3.4.1 Československá obchodní banka

Československá obchodní banka, a.s. (dále jen ČSOB) má za sebou již téměř půl století dlouhou historii. Od počátku transformace byla nejvýznamnější českou bankou, po převzetí Investiční a Poštovní banky v roce 2000 si upevnila svoji pozici a v roce 2005 byla dle celkových aktiv největším bankovním institutem působícím na českém trhu. Narozdíl od České spořitelny se ČSOB specializuje nejen na bankovní služby pro fyzické osoby (retailová klientela), ale i pro podnikatelské subjekty. Banka působí i na slovenském trhu, kde obsluhuje přibližně 200 tisíc klientů (u nás jsou to 3 miliony klientů).

ČSOB byla založena státem v roce 1964 jako jediná banka v socialistickém Československu, která poskytovala služby v oblasti financování zahraničního obchodu a volnoměnových operací³¹. Po roce 1989 rozšířila ČSOB svou činnost o již zmíněné bankovní služby. Významným mezníkem pro ČSOB je její privatizace v červnu 1999, kdy se majoritním vlastníkem stala belgická KBC Bank, jež je součástí KBC Group N.V. Odkupem za téměř 40 mld. Kč získala 97,44 % akcií. Zbýlých 2,56 % vlastní jiní akcionáři, z nichž největší je Česká pojišťovna³². Dalším neméně důležitým mezníkem v historii ČSOB je převzetí podniku Investiční a Poštovní banky, a.s. (dále jen IPB) v červnu 2000 po dohodě s ČNB (IPB v nucené správě kvůli předlužení), čímž si ČSOB významně vylepšila svou pozici v bankovníctví pro fyzické osoby. Stalo se tak hlavně díky novým pobočkám (obchodních míst) Poštovní spořitelny. Toto převzetí IPB

³⁰ Holman, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 511.

³¹ ČSOB, a.s., (online).

³² Výroční zpráva ČSOB, 2000.

bylo v posledních několika letech velmi ožehavým tématem nejen v ekonomických kruzích. Většinový akcionář IPB, japonská Nomura, podala po převzetí arbitráž proti České republice domáhající se na něm kompenzace za poškození investice podle česko-nizozemské smlouvy o ochraně investic (Nomura ovládala IPB prostřednictvím firmy Saluka registrované v Nizozemsku). Arbitráž nezpochybnila převzetí IPB, na druhou stranu však dala Nomuře možnost prokázat skutečnou výši eventuálních škod v druhém kole arbitráže. Na druhé kolo ale nedošlo. Do konce nedoběhla ani arbitráž českého státu proti Nomuře ohledně porušení podmínek smlouvy mezi Nomurou a Fondem národního majetku České republiky (FNM ČR). Vzájemné vztahy Nomury a českého státu skončily dohodou o narovnání (smírem), kterou inicioval ministr financí Vladimír Tlustý a následně byl přijat prozatímní vládou Mirka Topolánka v listopadu 2006. K uzavření celé záležitosti však dosud (únor 2007) chybí narovnání mezi Nomurou a ČSOB. A také mezi českým státem a ČSOB. Smlouvy mezi Nomurou a ČR měly být odtajněny do konce března 2007, ale již bylo ohlášeno prodloužení tohoto slibu³³.

Skupina ČSOB je tedy jednou z největších bank se sídlem v České republice a ve střední Evropě měřeno hodnotou aktiv³⁴. Této silné tržní pozice dosahuje díky kombinaci následujících retailových značek:

- ČSOB – pro bankovníctví, pojištění, správu aktiv, penzijní fondy, leasing a faktoring,
- Poštovní spořitelna – bankovníctví v síti pošt,
- Hypoteční banka – hypotéky,
- Českomoravská stavební spořitelna – financování bydlení.

2.3.4.2 Komerční banka

Komerční banka vznikla vyčleněním obchodní činnosti z bývalé SBČS v lednu 1990 (viz kapitola 2.3.1 Počátek komerčního bankovníctví), a to na území České republiky. O dva roky později po schválení privatizačního projektu (vládou ČSFR) se státní peněžní ústav Komerční banka přetransformoval na akciovou společnost (dále jen KB). Hlavním majitelem akcií KB tak zůstaly FNM ČR a SR a tyto akcie byly zařazeny do kupónové privatizace. Na konci roku 1994 došlo k navýšení základního kapitálu na 9,502 miliardy Kč. V listopadu 1997 schválila vláda ČR prodej státem vlastněných akcií KB strategickému investorovi. Započal se tak privatizační proces, který nakonec trval 4

³³Wikipedie, Otevřená encyklopedie (online).

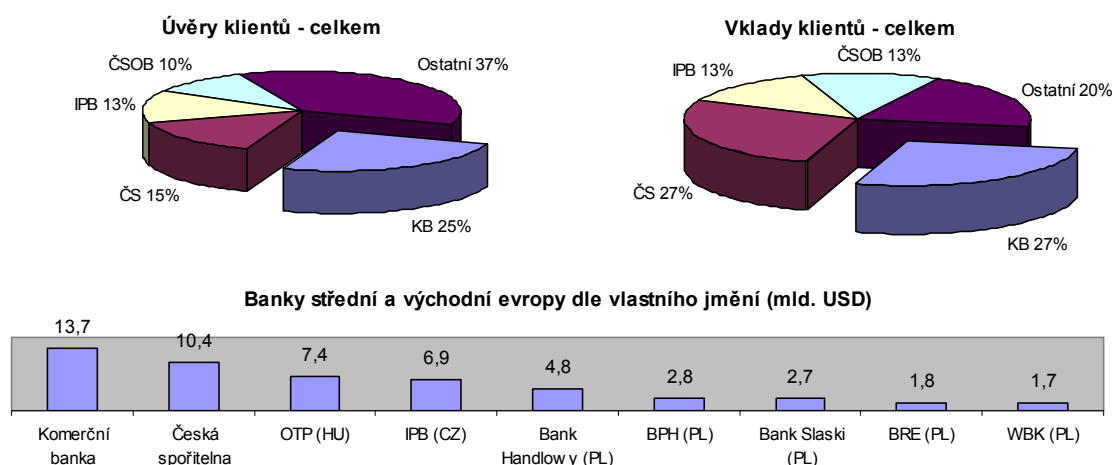
³⁴ Objem aktiv dosahuje v posledních letech úroveň 30 miliard EUR a má stále rostoucí charakter.

roky³⁵. „Během těchto čtyř let se vystřídali na svých postech dva guvernéri ČNB, tři předsedové vlády, čtyři ministři financí a pět předsedů výkonného výboru FNM“³⁶.

Vláda ČR se rozhodla privatizovat naše největší banky v době hospodářské recese a navíc v době, kdy naplno vypukla aféra se špatnými úvěry (viz kapitola Problémy bankovního sektoru v druhé polovině 90. let). Vládní poradce pro privatizační proces zjistil a zdůraznil některé fundamentální problémy z pohledu potenciálních investorů a v květnu 1998 bylo možné popsat strukturu těchto problémů následujícím způsobem:

- Problém nepřiměřených finančních rezerv,
 - Kvalita úvěrového portfolia³⁷
 - Kapitálová přiměřenost
- Řízení rizik (Risk management),
- Vývoj české ekonomiky.

Graf č. 4: Pozice KB na českém trhu a trhu střední a východní Evropy

Zdroj: Cultivation of financial markets in the Czech republic, 2004.

Z pohledu kvality portfolia a kapitálové přiměřenosti byla velice alarmující „kazící se“ struktura nedobytných a pochybných úvěrů během roku 1997. Příčinou problematické struktury špatných úvěrů bylo nejen již zmíněném dědictví z minulosti, ale hlavně rostoucí

³⁵ 17. listopadu 1997 vláda vydala Usnesení č. 732 k zahájení prodeje zbývajících majetkových účastí státu v Komerční bance, a.s., České spořitelně a.s. a Československé obchodní bance, a.s., tedy k započetí privatizačního procesu třech hlavních českých bank. A až 28. června 2001 vydala Usnesení č. 661 o privatizaci majetkové účasti státu na podnikání Komerční banky, a.s. Navíc konečná dohoda mezi prodávajícím (FNM) a kupujícím (Société Générale S.A.) byla uskutečněna až v listopadu 2001, tedy přesně 4 roky od počátku procesu.

³⁶ Dlouhý, V. (2004), vlastní překlad.

³⁷ V příloze č. 3 uvádím pro zajímavost definici kategorií pohledávek v ČR, Polsku a Maďarsku.

objem těchto úvěrů v roce 1997³⁸. „I přes tyto viditelné problémy se českým i zahraničním investorům jevila KB jako vlajková loď českého bankovního sektoru, a to s významnou bankovní pozicí v celé střední a východní Evropě“³⁹ (viz graf č. 4). KB se rovněž umístila na první příčce mezi zeměmi střední a východní Evropy (CEE) jako banka s největším inovačním potenciálem, byla první bankou v Čechách, která nabídla svým zákazníkům služby nového vybírání peněz (bankomat), a stala se první bankou CEE, jejíž akcie byly obchodovatelné za hranicemi vlastní země⁴⁰. Nyní přejdeme k popisu privatizace.

V polovině roku 1999 vláda rozhodla o převodu nebonitních pohledávek ve výši 23,1 mld. Kč do Konsolidační banky Praha jakožto alternativního postupu navýšení základního jmění⁴¹. O dva týdny později vláda ČR zveřejnila inzerát, kde vyzývala potenciální investory k vyjádření předběžného zájmu ke koupi státního podílu v KB. K úspěšnému konci procesu navyšování základního jmění ve výši 9,5 mld. Kč došlo na počátku nového tisíciletí. Tím došlo ke zvýšení podílu FNM ČR na základním kapitálu KB na 60 %. 24. listopadu došlo k podepsání Česko-Slovenské smlouvy o dělení federálního majetku. Tímto podpisem došlo k vyřešení uplatňovaného nároku FNM SR na část akcií KB⁴², jež bylo v držení FNM ČR. Stávající podíl akcií FNM ČR se tak od této smlouvy stal nezpochybnitelný. Po vyřešení akcionářské struktury následovalo další „očistění“ banky od špatných pohledávek, tentokrát celkem zásadním způsobem. Na základě rozhodnutí vlády z února 2000 o restrukturalizaci aktiv došlo k zřízení a vybavení dceřiné společnosti Konpo, s.r.o., která byla odprodána Konsolidační bance a na kterou byla následně převedena nebonitní aktiva v nominální výši 60 mld. Kč. V září téhož roku následuje rozeslání informačního memoranda potenciálním zájemcům poradcem vlády pro privatizaci KB, firmou Goldman Sachs International. Do užšího výběru pro další fázi privatizace byly

³⁸ Během pouhého jednoho roku (1997) vzrostl objem nesplacených úvěrů o 14 %. Navíc celých 7 % nově poskytnutých úvěrů muselo být zahrnuto ještě téhož roku do skupiny klasifikovaných úvěrů (tedy sledované, nestandardní, pochybné a ztrátové), 4 % z nich do dvou nejrizikovějších podskupin této skupiny problémových úvěrů (tj. pochybné a ztrátové).

³⁹ Dlouhý, V. (2004), vlastní překlad.

⁴⁰ V červnu 1995 vstoupila KB na mezinárodní kapitálové trhy vydáním globálních depozitních certifikátů (Global Depository Receipts, GDR).

⁴¹ Toto navyšování základního jmění bylo před tím pozastaveno žalobami minoritních akcionářů.

⁴² Zákon č. 130/1989 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, odstavec 42, §2: „Jestliže majetek privatizovaného podniku uvedeného v odstavci 1 přejde na Fond národního majetku České republiky, převede tento fond po založení akciové společnosti jednu třetinu akcií na Fond národního majetku Slovenské republiky. Jestliže majetek privatizovaného podniku přejde na Fond národního majetku Slovenské republiky, převede tento fond po založení akciové společnosti dvě třetiny akcií na Fond národního majetku České republiky.“

vybrány čtyři společnosti⁴³. Na konci roku 2000 vláda rozhodla o dalším vstřícném kroku zahraničnímu investorovi. Zavázala se totiž, že bude po dobu tří let ručit za případné ztráty vzniklé u nebonitních aktiv v portfoliu KB, a to prostřednictvím Konsolidační banky. V dubnu 2001 byla ukončena fáze investorské povinné péče⁴⁴ a konečně v červnu téhož roku vláda rozhodla o prodeji státního podílu v KB francouzské Sociétés Générale, a to za cenu 40 mld. Kč. Tímto skončil dlouhý privatizační proces naší jedné z největších bank.

Tabulka č. 4 : *Základní ukazatele z historie KB*

Základní ukazatele (IAS [*])	31.12. 1996	31.12. 1997	31.12. 1998	31.12. 1999	31.12. 2000	31. 3. 2001
Čistý zisk/ztráta (mil. Kč)	5 299	528	-9 546	-9 782	-19	1 312
Bilanční suma (mil. Kč)	445 954	466 517	422 084	390 122	402 205	401 670
Úvěry klientům (mil. Kč)	256 166	249 989	214 018	181 754	126 943	128 588
Závazky vůči klientům (mil. Kč)	280 457	296 882	273 698	259 191	287 624	282 761
Základní jmění (mil. Kč)	9 502	9 502	9 502	16 604	19 005	19 005
Kapitálová přiměřenost podle metodiky BIS ^{**} (%)	10,7	8,7	9,6	10,3	14,7	15,0

* International Accounting Standarts

** Bank for International Settlement

Zdroj: KB (online).

Následovalo období hospodářské prosperity. V roce 2003 i 2004 KB získala několik ocenění v rámci prestižní ankety MasterCard Banka roku. V současnosti je KB dle bilanční sumy i počtu klientů třetí největší bankovní ústav ČR.

2.3.4.3 Česká spořitelna

Dnešní podoba banky, tedy Česká spořitelna, a.s.⁴⁵ (dále jen ČS), navazuje na bohatou tradici českého spořitelnictví. Její předchůdce v podobě Spořitelny České vznikl již v roce 1825. Ke konci roku 1999 byla banka druhou nejsilnější na českém trhu velikostí bilanční sumy i výší základního kapitálu. Mezitím se jí podařilo probojovat téměř až na samotný vrchol českého bankovníctví, a tak v současnosti představuje sice stále ještě „dvojku“ mezi komerčními bankami na českém trhu, narozdíl od roku 1999 už ovšem v těsném závěsu právě za ČSOB. ČS patřila po celou dobu převážně mezi retailovou bankou, tj. zaměřenou na domácnosti. Právě toto zaměření jí pomohlo k získání primátu v podobě průkopníka kartového programu. Významným předělem ve vývoji ČS se staly roky 1999 a 2000, kdy vláda České republiky rozhodla prodat majoritní státní podíl

⁴³ Jednalo se o německou HypoVereinsbank, italskou UniCredito a francouzské Sociétés Générale a Crédit Agricole.

⁴⁴ Tzv. Due Diligence.

⁴⁵ Akciová společnost byla založena 30.12.1991.

silné finanční skupině, rakouské Erste Bank. Proces privatizace byl završen podpisem smlouvy představiteli Fondu národního majetku ČR a Erste Bank der Oesterreichischen Sparkassen AG 1. března 2000. Česká spořitelna je členem řady mezinárodních organizací např. Světového institutu spořitelen, Evropského sdružení spořitelen nebo Institutu mezinárodních financí.⁴⁶

Nejstarší právní předchůdce dnešní ČS Spořitelna Česká (Böhmische Sparkasse) zahájila svou činnost v Praze 12. února 1825. Spořitelna rozvíjela svou činnost až do roku 1844, kdy byl v rakouské monarchii přijat zákon o spořitelnách, který spořitelnám určil pouze roli strážce svěřených peněz a jejich aktivní obchody (tedy i úvěrovou činnost) omezil na minimum. Dvacátá léta 20. století znamenaly nebývalý rozkvět československého spořitelnictví. Právní předchůdci spořitelny sehráli významnou roli při vytváření moderního bankovníctví na Slovensku a Podkarpatské Rusi, při financování levných a kvalitních bytů pro chudší vrstvy (již zmíněný důraz na retail). Rok 1945 znamenal počátek násilného slučování československých peněžních ústavů. S nástupem komunismu přišlo i zestátnění institucí působících na veřejnoprávním nebo družstevním základě. V roce 1953 byla vytvořena soustava státních spořitelen. O 15 let později, v souvislosti s federativním uspořádáním Československa, vznikají dva samostatné subjekty, Česká státní spořitelna a Slovenská státní spořitelna.

Po sametové revoluci vzniká akciová společnost se státní majoritní účastí. K privatizaci došlo v roce 1992 v rámci první vlny kupónové privatizace, do které bylo nabídnuto 37 procent akcií společnosti⁴⁷. Dalších 40 % majetku si ponechal stát, reprezentovaný Fondem národního majetku, 20 % bylo bezúplatně převedeno na města a obce v České republice. Zbýlé 3 % tvořila rezerva na případné restituce. V roce 1994 navýšila ČS základní jmění z 5,6 na 7,6 miliardy korun. Kapitálový vstup Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) do ČS v roce 1998 znamenal pozitivní signál pro zahraniční investory. EBRD odkoupila 9 mil. akcií, což reprezentovalo 11,8 % základního jmění ČS. Ovšem po dvojnásobném navýšení základního jmění v roce 1999 na 15,2 miliardy korun to představovalo už jen 5,92 % základního jmění.

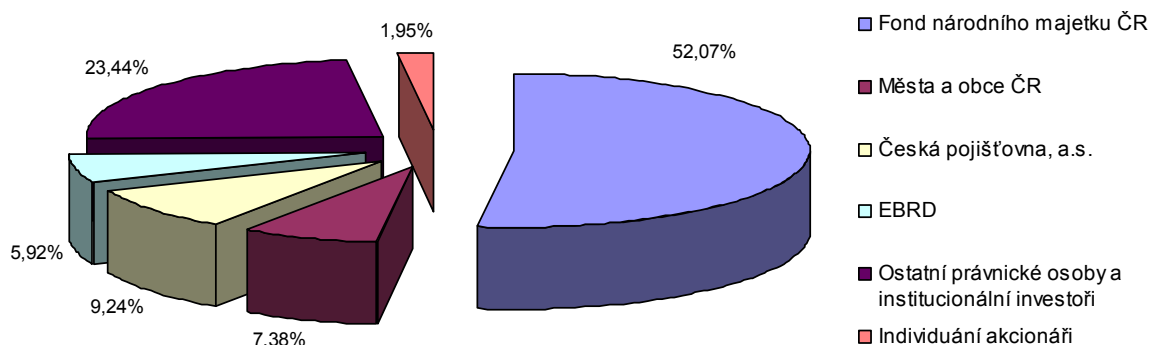
Konečné odstátnění probíhalo v několika krocích. Na konci roku 1997 vláda rozhodla o privatizaci státního podílu ČS, v lednu následujícího roku pak byl vybrán vládní

⁴⁶ Výroční zpráva ČS (1999).

⁴⁷ Podíly ve společnosti získalo 40 000 individuálních držitelů investičních kupónů a 90 investičních privatizačních fondů.

poradce pro privatizaci⁴⁸. Rok 1999 znamenal zveřejnění inzerátu pro potenciální investory v tuzemských (Hospodářské noviny) i zahraničních novinách (Financial Times). Vládní poradce nejprve zúžil okruh investorů a následně vládě doporučil rakouskou Erste Bank Sparkassen, se kterou byla zahájena jednání již v září téhož roku. Pro lepší předprivatizační pozici byla na konci roku 1998 a 1999 převedena nebonitní aktiva na Konsolidační banku. Vláda ČR rozhodla o prodeji akcií spořitelny Erste Bank⁴⁹ 2. února 2000. Smlouva mezi FNM a Erste Bank o prodeji akcií byla podepsána dne 1. března 2000⁵⁰.

Graf č. 5: Struktura akcionářů ČS k 31. prosinci 1999

Zdroj: ČNB (online).

..

⁴⁸ Stala se jím investiční banka Merrill Lynch International.

⁴⁹ Díky předchozímu úpisu nových akcií ze srpna předchozího roku to znamenalo převod z FNM na Erste Bank 52,07 procent akcií, tedy majoritního balíku.

⁵⁰ Výroční zpráva ČS, 1999.

3. Středoevropské bankovníctví

V této části práce stručně popíši bankovní ústavy, které jsem si vybral k následnému porovnání s českým bankovníctvím. Jak jsem již zmínil v úvodu, budu ČR porovnávat s dvojicí bank z Rakouska, Maďarska a Polska. Banky jsem vybral tak, aby byly relativně stejně veliké jako naše tuzemské. Předpokládám, že ukazatel velikosti bilanční sumy by měl být naprosto vyhovující, jelikož přesně vypovídá o tom, s jak velkým objemem aktiv jednotlivá banka operuje, a tedy s jak velkou částí trhu a pomocí jakých instrumentů (při podrobnější analýze celkových aktiv) banka jednotlivé trhy obhospodařuje.

Co se týče jednotlivých států, Rakousko je na tom v bankovníctví jednoznačně nejlépe. Nezátížené socialistickým systémem se plně rozvíjelo v konkurenčním prostředí vyspělé západní země a s uvolněním železné opony a následnou globalizací začalo rakouské bankovníctví rozvíjet svou síť nejen na trhy střední a východní Evropy. Největší bankovní ústavy jsou tak nadnárodní společnosti, které svými celkovými aktivy několikanásobně přerůstají české leadery. Rakouské banky, které jsem vybral, se umístily v roce 2005 až na 6. (Investkredit Bank AG), respektive 9. místě (Raiffeisen Landesbank Oberösterreich) dle celkových aktiv.

Polsko a Maďarsko je dvojice zemí, která v druhé polovině 20. století musela čelit (stejně jako bývalé Československo) komunistické diktatuře a centrálnímu plánování. Bankovníctví v těchto zemích mělo až na pár výjimek stejný výchozí bod, a tak i velikost bankovního sektoru je v současnosti podobná té naší. Z Polska jsem vybral druhou (Bank Pekao SA) a pátou největší (Bank Handlowy w Warszawie SA). O největší polské bance (Powszechna Kasa BP SA) nejsou k dispozici potřebná data z důvodu fúze, která proběhla v nedávné době. V Maďarsku jsem vybral první (OTP Bank) a druhou největší (K&H Bank) banku, ovšem tyto banky nedosahují takové velikosti jako ty české, popřípadě polské.

3.1 Rakouské bankovníctví

Jak jsem již zmínil v úvodu této kapitoly, Rakousko se po druhé světové válce nacházelo na druhé straně železné opony, tedy na opačné straně „socialistické barikády“ než byly státy typu Rusko, ČR, Polsko nebo Maďarsko. To mělo za následek, že Rakousko naplno pocítilo všechny (nejen ekonomické) krize, které vypukly v druhé polovině 20. století a které socialistické země díky jejich izolaci téměř nepocítily

(například ropné krize v 70. letech). Na druhou stranu je nutno dodat, že se Rakousko v tomto období dynamicky rozvíjelo nejen díky tržnímu hospodářství, a tak na tom bylo pořád ekonomicky daleko lépe než krizemi tolik nepoznamenané socialistické státy. Rakousko se začlenilo do evropské integrace vstupem do EFTA (Evropská zóna volného obchodu) v roce 1960, nicméně právoplatným členem EU se stala až v roce 1995 (spolu se Švédskem a Finskem). Ještě téhož roku se stala součástí Evropského měnového systému (EMS). Klíčovým okamžikem se stalo začlenění do třetí fáze Ekonomické a měnové unie (EMU) k 1.1.1999, čímž Rakousko přijalo Euro jako jednotnou evropskou měnu. K tomuto datu se také Rakouská národní banka (ÖNB) vzdala odpovědnosti za měnovou politiku ve prospěch Evropské centrální banky.

Ústřední bankou rakouského bankovního sektoru je ÖNB. Jejím úkolem je dohlížet na vnitřní i vnější stabilitu rakouské měny, vnitřní cirkulaci měny a regulovat finanční toky. ÖNB má formu akciové společnosti, kde polovinu vlastní největší rakouské komerční banky a zbylou polovinu stát. Po vzniku Evropské měnové unie a po vzniku Evropské centrální banky (ECB) se role ÖNB podstatně změnila, její měnová politika byla značně oslabena až eliminována, obdobně jako ve všech evropských centrálních bankách. Na druhou stranu se ÖNB podílí na bankovních politických rozhodnutích ECB, je informačním a kompetenčním centrem pro rakouskou hospodářskou politiku. Zásadní byla rovněž její role v přípravě přechodu Rakouska na Euro.

V současnosti je rakouský bankovní sektor velmi rozsáhlý a pestrý, na druhou stranu ale dosti nepřehledný. Podle klasifikace ÖNB se banky člení na akciové banky, spořitelny, zemské hypoteční banky, družstevní banky, lidové banky a stavební spořitelny. V prosinci 2006 došlo k reklasifikaci a nově se banky dělí na akciové a soukromé banky, spořitelny, družstevní banky (Raiffeisen), lidové banky (Volksbank) a speciální banky. Ačkoli by se dalo logicky očekávat, že většina rakouských bank bude mít soukromé vlastníky, opak je pravdou. Některé banky jsou ještě v současnosti ve vlastnictví spolkových zemí, přestože postupně probíhá jejich privatizace. Problémem při privatizaci v těchto institucích je nejčastěji kapitálová propojenost a křížové vlastnictví. I přes jasně strukturované dělení bankovního sektoru v Rakousku přetrvává občasné dělení z dob státního vlastnictví, a to sice na „rudé“ (ty, které byly pod vlivem sociální demokracie) a „černé“ (lidovecké)⁵¹.

⁵¹ Zajímavostí určitě je, že například banku BAWAG P.S.K. dosud vlastní odborový svaz .

Rok 2005 byl ve znamení několika významných událostí. V první řadě úspěšně pokračovala expanze rakouských bank do zemí CCE⁵². O tom, že i v Rakousku se může vyskytnout banka na pokraji existence, svědčí skandál ve čtvrté největší rakouské bance BAWAG P.S.K. Ten zde vypukl kvůli utajeným ztrátovým operacím, které banku přiblížily na pokraj krachu. Tato událost se neobešla bez státní pomoci. Další důležitou událostí byla koupě specializované banky Investkredit (zaměřená na firemní klientelu) bankou ÖVAG (Volksbanken), která tak významně posílila svou pozici na trhu. V roce 2005 dosahovaly tuzemské banky rekordních výsledků. Pro tento rok byly největší BA-CA, Erste a Raiffeisen Bank. Všechny tyto zmíněné banky pronikají na perspektivní trhy zemí CCE (tedy i ČR) a výnosy z těchto regionů se velice významně podílejí na zisku těchto nadnárodních bankovních institucí.

Z tabulky č. 5 lze vyčíst vývoj počtu rakouských bankovních institucí na počátku třetího tisíciletí. Můžeme pozorovat klesající trend jak v počtu centrálních stanovišť (a tedy i počtu bank), tak i jejich provozovaných poboček. Nicméně v porovnání se zeměmi CEE (ČR, Polsko, Maďarsko) je to stále několikanásobně více. Tento jev má samozřejmě za následek daleko větší soutěživost v důsledku tvrdé konkurence, čímž se rakouský bankovní trh daleko více přibližuje dokonalé konkurenci. V zemích CEE mají bankovní trhy spíše oligopolní charakter.

Tabulka č. 5: *Vývoj počtu bank (podle sektoru) v Rakousku mezi lety 2000 – 2006*

Konec roku	Akciové a soukromé banky		Spořitelny		Státní hypoteční banky		Raiffeisen družstevní banky		Volksbank lidové banky		Asociace hypotečních a úvěrových bank		Speciální banky		Zemské hypoteční banky		Celkový počet bank	
	C *	P **	C	P	C	P	C	P	C	P	C	P	C	P	C	P	C	P
2000	61	751	70	1397	9	154	625	1741	71	472	5	34	82	7	0	0	923	4556
2001	61	738	67	1380	9	164	617	1725	70	475	5	59	78	5	0	0	907	4546
2002	59	534	64	1509	9	165	609	1719	70	481	5	59	81	4	0	0	897	4471
2003	63	531	63	1446	9	170	596	1713	69	485	5	51	91	5	0	0	896	4401
2004	47	907	59	1019	10	169	581	1712	68	488	4	52	93	8	21	4	883	4359
2005	44	877	57	1006	10	166	576	1704	68	482	4	52	96	26	25	4	880	4317
2006	48	864	56	1005	10	166	567	1695	69	479	4	46	92	23	25	1	871	4279

* Počet centrálních stanovišť (Head offices).

** Počet provozovaných poboček (Branch offices).

Zdroj: ÖNB (online), vlastní překlad.

⁵² Dosud největší transakci udělala rakouská Erste, když koupila 62 % největší rumunské banky BCR za 3,75 miliardy EUR.

3.1.1 Investkredit Bank AG

Investkredit Bank AG (IB) je šestá největší banka působící na rakouském trhu (podle velikosti bilanční sumy z konce roku 2005). Banka byla založena v červnu roku 1957 a v tomto roce tedy slaví půl století své existence. Původní název banky byl Österreichische Investitionskredit AG. Takto se banka jmenovala více než 40 let. V tomto období se IB vyvíjela velice podobně jako celý bankovní sektor. Na podzim roku 1999 banka změnila své jméno na Investkredit Bank AG. Banka se v nedávné době začlenila do skupiny Volksbank Group (ke dni 1.12.2005, viz předchozí kapitola). V současnosti působí kromě rakouského i na dalších šesti trzích, a to sice v Německu, Polsku, ČR, Maďarsku, Slovensku a Rumunsku. Ve všech těchto regionech poskytuje služby korporátního bankovníctví a rovněž působí na trhu s nemovitostí. IB tedy byla nově zřízena na přelomu roku 2005 a 2006 a těží z dlouhodobých a stálých zákazníků dřívějších Investkredit a Österreichische Volksbanken-AG (ÖVAG). Ke konci roku 2005 IB disponovala aktivy ve výši téměř 34 miliard USD (tedy téměř 29 miliard EUR), což znamenalo růst aktiv o 33,8 %, a vykazovala čistý zisk 116,9 milionů EUR, a z toho vyplývající rentabilita aktiv (ROA) rovna 0,41 %, respektive rentabilita průměrných aktiv (ROAA) rovna 0,47 %. Vlastní kapitál ve výši 748 mil EUR znamená, že jeho výnosnost činila 15,63 % (ROE), respektive 16,62 % (rentabilita průměrného vlastního kapitálu, ROAE).

3.1.2 Raiffeisenlandesbank Oberösterreich

Raiffeisenlandesbank Oberösterreich (RLO) působila v roce 2005 jako devátá největší rakouská banka dle velikosti bilanční sumy. Banka byla založena v roce 1900 pod názvem Oberösterreich Raiffeisenzentalkasse r. G.m.b.h. V polovině roku 1988 změnila své jméno na Raiffeisenlandesbank Oberösterreich rGmbH a konečně v červnu 2004 se přejmenovala na Raiffeisenlandesbank Oberösterreich AG. Jméno banky se pojí se jménem Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818 – 1888), který se ve svém životě snažil přijít na to, jak vylepšit nepříznivou ekonomickou situaci tehdejší německé populace. V roce 1862 se mu podařilo založit asociaci úvěrových bank, čímž položil základní kámen pro pozdější globální asociaci Raiffeisen stavebních spořitelů. V roce 1886 byla založena Raiffeisenkasse v Mühltdorfu a během pouhých deseti let v Rakousku působilo více než 600 Raiffeisen spořitelů a úvěrových bank.

V současnosti má banka za sebou více než stoletou historii a neustále se kromě svých obchodních aktivit snaží v souladu se 140letou tradicí jména Raiffeisen pomáhat

tam, kde je to potřeba. Ke konci roku 2005 hospodařila RLO s aktivy ve výši téměř 16 miliard EUR (tedy téměř 19 miliard USD), což znamenalo růst o 10,4 %, a vykazala čistý zisk 86,4 milionů EUR (z toho vyplývající ROA rovna 0,55 %, respektive ROAA rovna 0,58 %). Vlastní kapitál ve výši 980 mil EUR znamená, že jeho výnosnost činila 8,82 % (ROE), respektive 9,18 % (ROAE).

3.2 *Polské bankovníctví*

Monobankovní systém se v Polsku rozpadl v roce 1989 (stejně jako v ČR) a při vzniku dvoustupňového byl kladen veliký důraz na komerční funkce Polské národní banky (NBP). Na počátku osmdesátých let zde působily Gospodarki Zyrnosciowej (zemědělství), Bank Polska Kasa Opieki SA (PKO SA, spořitelna orientovaná na cizí měnu) a Bank Handlowy w Warszawie (deviza a obchod)⁵³. Počet bank se zvýšil na pět se založením Bank Rozwoju Eksportu (financování exportu) v roce 1987 a Powszechna Kasa Oszczednosci Bank Panstwowy (PKO BP, zodpovědná za správu domácích úspor a financování bytových výstaveb) v roce 1988. Tím pádem to byly právě komerční funkce monobanky, již se v roce 1989 rozpadly a jež převzalo devět krajských komerčních bank. Nový bankovní zákon a zákon o NBP byly schváleny ještě v roce 1989. O rok později byla založena Polski Bank Rozwoju (Polská rozvojová banka) za účelem financování rozvojových projektů a v roce 1993 pak Polski Bank Inwestycyjny (Polská investiční banka), která byla založena se 100% kapitálem NBP⁵⁴.

V činnosti polského bankovního systému tedy v současnosti nejsou žádné závažné problémy. Banky se v průběhu 2. poloviny 90. let dokázaly (bez státní pomoci) očistit od špatných úvěrů z minulosti a díky dynamickému hospodářskému vývoji a relativně dobré finanční situaci většiny podniků nevznikaly nové. Toto byl základní stavební kámen pro úspěšný rozvoj a stabilitu bankovního sektoru. Očištění bankovních portfolií bez státní pomoci se polským bankám, na rozdíl od českých, povedlo. Vstupem do EU se bankovní sektor ještě více stabilizoval, přičemž se zvýšila konkurence na trhu a rovněž se zvýšil zájem velkých zahraničních bankovních skupin o převzetí vybraných polských bank.

⁵³ Navíc zde působila ještě malá specializovaná Bank Gospodarstwa Krajowego (Národní ekonomická banka), založená v roce 1924.

⁵⁴ Borish, M., Ding, W., Noel, M., The Evolution of the State-Owned Banking Sector during Transition in Central Europe, vlastní překlad.

3.2.1 Bank Handlowy w Warszawie SA

Bank Handlowy w Warszawie SA (BHW) byla založena v roce 1870 skupinou lidí z finančního prostředí, vlastníky půdy a polskou inteligencí. BHW je nejstarší komerční polská banka a dokonce jedna z nejstarších bank v Evropě působící bez jakéhokoli přerušení. V roce 1914, těsně před první světovou válkou, byla BHW největší polskou soukromou bankou a také jedna z mála zajišťujících financování obchodů s Ruskem a západní Evropou. Přežila obě světové války, aniž by přerušila svou činnost. Po druhé světové válce se BHW stala hlavní polskou bankou, jež zodpovídala za obchodování se zahraničními bankami, a v roce 1964 získala monopol na mezinárodní obchodování. Výsledkem bylo vytvoření rozsáhlé sítě korespondenčních bank. Byla otevřena pobočka v Londýně, reprezentativní kanceláře v New Yorku, Moskvě, Bělehradě, Římě a Berlíně, stejně jako filiálky ve Vídni, Luxembourg a Frankfurtu.

Bod zvratu v polském bankovníctví přišel s rokem 1989. Začala nová kapitola BHW. Banka ztratila svůj monopol, ale na druhou stranu získala větší svobodu v oblasti bankovních služeb. Následovala rychlá expanze v oblasti rozšiřování své sítě poboček a rozvoje nových finančních služeb, což mělo za následek signifikantní růst objemu domácích i zahraničních operací. V roce 1997 se BHW vrátila po téměř šedesáti letech na Varšavskou burzu cenných papírů. Na přelomu tisíciletí se radikálně změnila vlastnická struktura. Skončilo tříleté období rozptýleného vlastnictví založeného na pasivních investorech. V roce 2000 se banka stala součástí celosvětové sítě společnosti Citigroup. Komise pro bankovní dohled schválila prodej majoritního balíku akcií a povolila sloučení BHW s polskou Citibank SA. Spojení bylo dokončeno v březnu 2001. V prosinci následujícího roku představila BHW své nové logo, Citibank Handlowy, čímž spojila tržní značku pro komerční a drobné bankovníctví. Bank Handlowy w Warszawie SA zůstalo jako zákonné obchodní jméno společnosti.

V současnosti představuje BHW jednu z největších polských finančních institucí, která pod značkou Citibank Handlowy nabízí širokou škálu korporátních a investičních služeb a služeb retail bankovníctví. Jakožto součást Citigroup, vůdčí celosvětové finanční instituce, nabízí Citibank Handlowy svým zákazníkům finanční služby ve více než 100 zemích.

Ke konci roku 2005 vykazala BHW aktiva ve výši téměř 34 miliard PLN (tedy asi 11,3 miliard USD), což znamenalo pokles o 0,61 % oproti roku 2004. Čistý zisk činil 414,2 milionů PLN, a tedy ROA ve výši 1,224 % (respektive ROAA 1,221 %), a vlastní

kapitál banky měl hodnotu 6152,8 milionů PLN (tedy ROE rovna 6,73 %, respektive ROAE 6,85 %).

3.2.2 Bank Pekao SA

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna (Bank Pekao) byla založena na základě rozhodnutí Ministerstva financí z roku 1929. Zápis do notářské listiny o založení banky byl vyhotoven v říjnu téhož roku a o několik dní později byla Bank Pekao S.A. zapsána do obchodního rejstříku u Okresního soudu ve Varšavě. Henryk Gruber, jeden ze zakladatelů banky a prezident Poštovní spořitelny, byl jmenován prvním prezidentem dozorčí rady a na svém postu setrval až do začátku druhé světové války. Zákonné aktivity Bank Pekao zahrnovaly všechny aktivity typické pro komerční banky. Mezi ně patřily například i úschova úspor imigrantů, finanční služby pro polské exportní a importní společnosti či mezinárodní finanční převody. Hlavním úkolem Bank Pekao bylo zajistit služby pro všechny hlavní polská emigrační centra, proto banka začala organizovat síť zahraničních poboček. První pobočku se podařilo založit v Paříži, a to již 30.12.1929, svoji činnost zahájila v únoru následujícího roku. Následovaly pobočky v brazilském Buenos Aires (Banco Polaco Polska Kasa Opieki, 1931), v izraelském Tel-Avivu a v roce 1939 dokonce i v Spojených státech amerických. Centrála banky byla během druhé světové války zřízena v Paříži. Jejím hlavním úkolem bylo sčíst bankovní fondy na devizových účtech. Kapitulace Francie znamenala přesun ředitelství nejprve do Toulouse a později do Londýna. V okupované Varšavě operovala Bank Pekao jen v jakési reziduální formě, její operace byly minimalizovány na ochranu a administraci veškerého majetku, které zůstalo v Polsku.

Poválečná rekonstrukce začala v dubnu roku 1945. Ředitelství se stěhovalo zpět do Varšavy a banka začala znovu nabízet své standardní služby na počátku dalšího roku. Rok 1948 znamenal reformu bankovního systému (obdobně jako v bývalém Československu). Byl radikálně snížen počet bank na trhu a byly přiděleny specializace těm, které byly ponechány. Bank Pekao se podařilo se svými specifickými aktivitami zůstat nezávislou institucí v rámci tohoto nového uspořádání. Její budoucnost ovšem závisela na zavedení nového systému „vnitřního exportu“⁵⁵. V rámci tohoto systému polští emigranti převáděli své valuty skrze bankovní síť svým příbuzným zpět do Polska. Aby banka zajistila správné fungování tohoto systému, začala rozšiřovat svou síť zahraničních

⁵⁵ Z anglického internal export, vlastní překlad.

poboček. Následovalo tedy založení společností Pekao Trading Corporation v New Yorku (1948) a Pekao Trading Company Limited v Torontu (1956). Podobné společnosti byly založeny i ve Spolkové republice Německo a v Austrálii (ani jedna již v současnosti nefunguje). V roce 1969 nastala důležitá změna ve vlastnické struktuře, státem kontrolovaná část společnosti byla převedena na Ministerstvo financí. V sedmdesátých letech začala banka nabízet i devizové služby pro veřejnost v souvislosti s liberalizací regulace zahraniční měny.

Nová kapitola historie banky začala v roce 1989 s reformou polského bankovního systému. Začala tak éra konkurenčního prostředí polského bankovníctví. Bank Pekao se tak na přelomu 80. a 90. let ocitla v podobné situaci jako české banky. Tedy ze dne na den se po dlouhém období specializace musely polské banky adaptovat na nové prostředí a začít nabízet služby univerzální banky. Konkrétně pro Bank Pekao to znamenalo začít nabízet plnou škálu služeb drobného, korporátního a investičního bankovníctví. V roce 1996 byla na základě vládního rozhodnutí vytvořena bankovní skupina Pekao S.A. banking group. Tato skupina se skládala z Bank Pekao a jejích tří dceřiných společností: Bank Depozytowo-Kredytowy S.A. působící v Lublin, Pomorski Bank Kredytowy S.A. v Szczecin a Powszechny Bank Gospodarczy S.A. v Łódź. Celková aktiva této bankovní skupiny tvořila jednu pětinu aktiv celého polského bankovního sektoru.

V roce 1998 byla realizována nová strategie banky, jež čítala sloučení bank, které jsou součástí skupiny, privatizaci banky a rozsáhlou strukturální a technologickou reorganizací⁵⁶. V květnu 1998 následovalo přijetí akcií Bank Pekao S.A. – Grupa Pekao S.A. k veřejnému obchodování na KPWiG (Polish Securities and Exchange Commission). Na konci června pak byly její akcie poprvé kótovány na Varšavské burze cenných papírů. K 1.1.1999 došlo k plánovanému sloučení čtyř bank, které tak začaly působit jako jedna univerzální banka, a to pod jménem Bank Pekao SA. V červnu 1999 byla ministrem financí podepsána dohoda a následně i uskutečněn prodej 52,09 % (75 707 500) akcií Bank Pekao konsorciu UniCredito Italiáni SpA a Allianz Aktiengesellschaft. V polovině roku 2000 mohly být akcie, jež byly rozděleny mezi vhodné zaměstnance, poprvé veřejně obchodovány. Jednalo se o akcie v hodnotě 14,13 % základního kapitálu. Následovalo navýšení počtu akcií banky. Tyto nově vydané akcie byly cíleně určeny k prodeji zahraničním minoritním akcionářům, a to sice v rámci GDS (Global Depository Shares). Celková hodnota těchto nově vydaných akcií byla cca 1

⁵⁶ V tomto roce začala poskytovat některé služby i na internetových stránkách. Bank Pekao se tak stala první bankou mezi zeměmi CEE, která začala poskytovat svým zákazníkům přístup ke svým účtům na internetu.

miliarda polských zlotých. Navíc polské Ministerstvo financí veřejně nabídlo k prodeji svých 4,79 % akcií, které byly cíleně určeny domácím investorům.

Ke konci roku 2005 vykazala Bank Pekao aktiva ve výši téměř 62 miliard PLN (tedy asi 19 miliard USD), což byl nárůst o 3,33 % oproti roku 2004. Čistý zisk činil 1534,9 milionů PLN, což znamenalo ROA ve výši 2,48 % (respektive ROAA 2,52 %), a vlastní kapitál banky měl hodnotu 8308,8 milionů PLN (tedy ROE rovna 18,47 %, respektive ROAE 18,80 %).

3.3 Maďarské bankovníctví

Před rokem 1987 se maďarský bankovní systém skládal pouze z Národní banky Maďarska (NBH), která tak zastávala funkci centrální i komerční banky. V roce 1987 byl tento monobankovní systém rozdělen na dvoustupňový, což znamenalo vznik centrální banky (NBH), tří komerčních a dvou specializovaných bank. Komerční aktivity dřívější monobanky převzala Magyar Hitel Bank (Maďarská kreditní banka), Kereskedelmi Bank (Komerční a kreditní banka) a Budapest Bank. Těmi specializovanými byli Orzsagos Takarekpenztar (Maďarská spořitelna), založená v roce 1949, a Magyar Kulkereskedelmi Bank (maďarská obdoba naší ČSOB), založená v roce 1950. Všem výše zmíněným bankám byla mezi lety 1989-1990 udělena univerzální bankovní licence. Přijatý zákon o bankách z roku 1991 znamenal založení Státního bankovního dohlížecího orgánu (State Banking Supervisory Agency), a tedy počátek fungování regulačního orgánu. Od roku 1990 je vidět jistý posun od původní specializace bank, nicméně největší maďarské banky se nadále zaměřují na své hlavní obchodní aktivity z dob rozpadu monobankovního systému⁵⁷. Nyní k jednotlivým bankám.

3.3.1 Orzsagos Takarekpenztar Bank

Předchůdce dnešní Orzsagos Takarekpenztar Bank (OTP), Maďarská spořitelna (National Savings Bank), byla založena v roce 1948 jakožto celonárodní a státem vlastněná bankovní instituce, jež měla na starosti drobné bankovníctví (tzv. retail), tedy přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Následující roky znamenaly rozšíření nejen bankovních aktivit, ale také rozsahu pravomocí. V první řadě to bylo povolení k obchodování s nemovitostmi. Později byla banka oprávněna nabízet i devizové účty,

⁵⁷Borish, M., Ding, W., Noel, M., The Evolution of the State-Owned Banking Sector during Transition in Central Europe, vlastní překlad.

a tím pádem poskytovat i služby spojené s držbou deviz (směnárna). Počínaje rokem 1989 se OTP stala multifunkční komerční bankou. Tímto banka začala nabízet své služby i obchodní klientele. V roce 1990 se OTP přeměnila na veřejnou obchodní společnost se základním kapitálem 23 mld. maďarských forintů (HUF) a přejmenovala se na National Savings and Commercial Bank. Privatizace začala v roce 1995. Výsledkem tří IPO⁵⁸ na budapeštské burze cenných papírů (BSE) bylo snížení státního vlastnictví na jednotnou volební prioritní akcii (tzv. golden share). V současnosti je pro banku charakteristické rozptýlené vlastnictví, kde hlavními akcionáři jsou soukromí a institucionální investoři. Po dokončení privatizace OTP expandovala do zahraničí, zejména do zemí CEE, které nabízely skvělý ekonomický růstový potenciál, stejný jako ten maďarský. OTP v minulosti dokončila několik úspěšných akvizicí a stala se klíčovým hráčem v regionu. OTP Group v současnosti prostřednictvím svých dceřiných společností působí na trzích v Bulharsku (DSK Bank), Chorvatsku (OTP Banka Hrvatska), Rumunsku (OTP Bank Romania), Srbsku (Niska Banka) a Slovensku (OTP Banka Slovensko). Na konci dubna roku 2006 se cena akcií OTP Group zvýšila na 8100 HUF, což je přibližně 81krát vyšší hodnota než při IPO v roce 1995⁵⁹. Tržní kapitalizace byla vyčíslena na 2268 miliard HUF, což banku řadí do kategorie tzv. evropských „blue chip“ společností⁶⁰.

Celková aktiva ke konci roku 2005 činila 5,2 bilionů HUF (tedy asi 24,4 miliardy USD), tedy o 25,31 % více než v roce 2004. Čistý zisk byl asi 158 miliard HUF (tedy ROA rovna 3,03 %, respektive ROAA 3,37 %) a vlastní kapitál měl hodnotu asi 547,4 miliard HUF (z toho vyplývající ROE rovna 28,91 %, respektive ROAE 32,26 %)

3.3.2 Kereskedelmi os Hitelbank

Vznik Kereskedelmi os Hitelbank (K&H Bank) se datuje k 1.1.1987 v rámci vzniku dvoustupňového maďarského bankovního systému. Zakladateli se stali stát a někteří dlouholetí bankovní klienti (společnosti působící v potravinářském a obchodním průmyslu, v zemědělství a cestovním ruchu). Do roku 1992 banka stejně jako zbytek bankovního sektoru rozšiřovala svou klientelu a služby. Ovšem během tohoto období se začal zvyšovat objem klasifikovaných úvěrů. Důvodem byla zhoršující se pozice klientů banky, která šla ruku v ruce s právě převládající ekonomickou situací v Maďarsku.

⁵⁸ Initial Public Offering znamená víceméně proces uvedení cenných papírů na veřejně obchodovatelnou burzu.

⁵⁹ Ke stejnému datu vykazoval index BUX (benchmark index BSE) 16-ti násobné zvýšení.

⁶⁰ OTP Group (online), vlastní překlad.

Tato situace vyžadovala konsolidaci K&H Bank, což se promítlo ve zvýšení kapitálu a rozhodnutí o dluhovém financování. Takto posílená banka se v roce 1996 sloučila s IBUZS Bank (dceřiná společnost K&H Bank specializovaná na služby drobného bankovníctví). Tímto sloučením se K&H Bank stala univerzální a mohla se tak chlubit druhou největší bankovní sítí v zemi. Ještě v tomtéž roce se banka spojila s VISA and Europay (nynějši MasterCard) a začala rozvíjet své bankovní karty. Následující odstavec shrnuje nejdůležitější události průběhu privatizačního procesu a celkové vlastnické struktury.

V roce 1997 European Bank for Reconstructing and Development (EBRD) finančně investovala do K&H Bank, a to sice zvýšením kapitálu banky (pomocí podřízeného kreditu⁶¹) o částku 30 mld. USD. Byl to tedy první krok směrem k odstátnění K&H Bank. Nově vyhlášený tender na získání balíčků akcií (9,6 %) vyhrálo konsorcium Kredietbank of Belgium (KBC) a irská pojišťovací společnost Irish Life. Následovalo navýšení kapitálu o 60 mld. USD. Další změna ve vlastnické struktuře nastala, když se původní finanční investice EBRD přeměnila do akcií. Výsledkem tak byl zisk 23,1 % akcií pro oba strategické investory (Kredietbank a Irish Life), zatímco EBRD vlastnila 18,2 % akcií. Po dokončení navýšení kapitálu se K&H Bank stala bankou, která splňovala všechny mezinárodní standardy s ohledem na velikost rezerv a kapitálovou přiměřenost, čímž získala výborný potenciál pro další růst. V roce 2001 belgický vlastník KBC Bank and Insurance Group⁶² rozhodl sloučit K&H Bank s maďarskou pobočkou holandské ABN AMRO. Spojení probíhalo následovně. Na základě dohody s ABN AMRO se KBC Bank v březnu 2001 rozhodla odkoupit balíčky akcií od Irish Life (17,9 %) a od Espirito Santo Asset Administration (7,33 %), čímž zvýšila svůj podíl v K&H Bank na 98,51 % ještě před oficiálním sloučením. Akcionáři K&H Bank schválili sloučení na jejich řádné valné hromadě 27. dubna 2001. Následovalo schválení i od maďarského finančního dohlížecího orgánu (Hungarian Financial Supervisory Authority and the Competition Authority) a sloučení K&H Bank bylo zapsáno do registrů k 1. červenci 2001. KBC Bank vlastnila 59 % a ABN AMRO 40 % akcií. Toto sloučení znamenalo vznik jednoho z největších finančních institucí v Maďarsku s bilanční sumou 1145 mld. HUF, což znamenalo pozici jedničky na trhu korporátního bankovníctví a dvojky v retail bankovníctví. V roce 2002 byla K&H

⁶¹ Z anglického subordinated credit.

⁶² Takto se společnost přejmenovala v roce 1998 po sloučení několika belgických finančních společností včetně Kredietbank of Belgium.

Bank první maďarskou bankou, která začala vydávat mikročipové bankovní karty a nabízet zajištěný peněžní fond (K&H Fix Plusz a Plusz 2). Tyto dva peněžní fondy zaznamenaly skvělý úspěch a K&H Fund Manager se tak probjoval na pomyslné třetí místo mezi největšími správci peněžních fondů⁶³.

Celková aktiva ke konci roku 2005 činila 1,9 bilionů HUF (asi 9 miliard USD), tudíž o 12,43 % více než v roce 2004. Čistý zisk byl asi 18 miliard HUF (tedy ROA ve výši 0,91 %, respektive ROAA 0,97 %) a vlastní kapitál měl hodnotu asi 154 miliard HUF (z toho vyplývající ROE rovna 11,52 %, respektive ROAE 12,23 %).

3.4 Srovnání středoevropského bankovníctví v období transformace

Z pohledu bankovního sektoru je velice zajímavé srovnání bankovníctví rakouského a na druhé straně českého, polského a maďarského v devadesátých letech. Zatímco rakouské banky řešily konsolidaci bankovníctví kvůli přechodu na společnou evropskou měnu, banky v CEE regionu byly vytíženy konsolidací bankovního sektoru z důvodu celkové makroekonomické stabilizace a vůbec existenčního fungování. Největším problémem v těchto zemích byla celková zaostalost celého bankovního sektoru (z důvodu izolace a centrálního řízení), nepřipravenost na tržní prostředí (hlavně z důvodu nezkušenosti bankovních úředníků) a v neposlední řadě pak taky skladba portfolií bank (dědictví bývalého režimu). Rakousko rozhodně nemělo problémy s nekvalitními úvěry jako tomu bylo právě v těchto zemích CEE. Nutno říci, že tato situace nevznikla jejich vlastním přičiněním (tj. například poskytováním úvěrů nedůvěryhodným klientům), ale zatížením z důvodu špatné ekonomické situace v průběhu transformace (bonita klientů banky) a dědictvím socialistického bankovníctví (viz kapitola 2.3.1. Počátek komerčního bankovníctví).

„Na rozdíl od Maďarska a Polska, československé podniky vstoupily do procesu transformace a privatizace po dvaceti letech bezpříkladně rigidní formy centrálně plánovaného dirigistického řízení a uzavřenosti před světem“⁶⁴. Přesto byl ve výchozí fázi transformace bankovní sektor v Polsku a Maďarsku v horším stavu než v Československu.

Rozkvět bankovníctví ve vybraných zemích CEE zachycuje tabulka č. 6, která nám poskytuje objektivní údaje o stavu bankovního sektoru v ČR, Polsku a Maďarsku v roce 2002, tedy 12 let od počátku transformace. Toto období by již tedy mělo vypovídat o jisté stabilitě, respektive nestabilitě finančního sektoru, a proto již neočekávám v dalším období

⁶³ K&H Bank (online), vlastní překlad.

⁶⁴ Kouba (2004).

zásadnější změny. Počet bank v Česku a Maďarsku je téměř totožný. Jediný rozdíl je v tom, že v Čechách již v tomto roce byly banky, do kterých se dostali zahraniční investoři (ať již privatizací, či jinou formou získání potřebného množství akcií), kdežto v Maďarsku jsou zahraniční banky zastoupeny pouze dceřinými společnostmi. V Polsku působilo v roce 2002 téměř šest desítek bank, tedy téměř tolik, co v ČR a Maďarsku dohromady. Již to vypovídá o jisté konkurenční síle polských bank. Ve všech těchto státech je přibližně každá šestá banka vlastněná domácími investory (popřípadě státem).

Tabulka č. 6: Počet bank podle vlastnictví v ČR, Maďarsku a Polsku v roce 2002.

	Všechny banky	Tuzemské banky	Dceřiné společnosti zahraničních bank	Pobočky zahraničních bank	Banky se zahraniční účastí *
ČR	37	5	17	9	6
Maďarsko	33	7	26	0	0
Polsko	59	11	44	1	3

* S více než 5% a méně než 50% zahraniční účastí.

Zdroj: The Role of Foreign Banks in Five CEE Countries, 2003.

V porovnání s Rakouskem je ovšem i Polsko daleko za vyspělým západem. V Rakousku působilo v tomtéž roce téměř 900 bankovních institucí. Z mého pohledu je toto číslo na české poměry nepředstavitelné. Je nutno ale dodat, že Rakousko je daleko větší zemí než ČR a že jeho bankovníctví je známé svou dlouholetou tradicí.

4. Komparativní analýza vybraných bank

V této kapitole se dostáváme k samotnému jádru této práce. V úvodní části jsem popsal vývoj a současný stav českého, rakouského, polského a maďarského bankovníctví a vybraných bank. Úvodní část je tedy věnována historii pro plné pochopení vnitřních zákonitostí jednotlivých trhů a zároveň proto, aby bylo možno z následné analýzy vyvozovat potřebné závěry.

V následujících odstavcích se tedy zaměříme na vybrané části finančních výkazů jednotlivých bank a podrobím je analýze. K dispozici mám potřebné údaje od roku 1999 do roku 2005. V první části této kapitoly se pokusím porovnat devět vybraných bank na základě tradičních finančních ukazatelů a v druhé části budu porovnávat banky pomocí Risk indexu a pravděpodobnosti insolvence.

4.1 Hodnocení výkonnosti bank a možná nestabilita

Mezi elementární zásady bankovníctví patří řízení aktiv a pasiv (assets and liabilities management) banky s cílem zajistit likviditu, solventnost a rentabilitu (efektivnost). V tomto směru jde tedy o řízení kapitálové struktury (vztah mezi vlastním a cizím kapitálem), o řízení aktiv (jejich likvidnosti, výnosnosti a rizikovosti) a řízení vztahů aktiv a pasiv a podrozvahových operací.

4.1.1 Bankovní likvidita, solventnost banky a bankovní rentabilita

Likvidita banky vyjadřuje její schopnost dostát svým závazkům ve smyslu uspokojit požadavky svých věřitelů (myšleno stádatelů) na vyzvednutí jejich vkladů. K tomu jsou u centrální banky vytvářeny povinné a nepovinné minimální rezervy. U každé banky, která drží část svých aktiv ve formě hotovosti, tak vzniká likvidní riziko. To může vést ke ztrátě schopnosti dostát svým hotovostním či platebním závazkům v termínu jejich splatnosti.

Riziko nesolventnosti (insolvence či kapitálové riziko) spočívá v tom, že tržní ocenění výše závazků (MPV_L) je větší než tržní hodnota veškerých aktiv (MPV_A), a tedy MPV_A je menší nebo rovno MPV_L . Pokud by výhledově došlo ke zmíněné nerovnosti, kleslo by vlastní jmění banky v tržním vyjádření (MPV_E) do záporných hodnot, tedy $MPV_E = MPV_A - MPV_L < 0$, čímž by se stala banka nesolventní a nebyla by schopná dostát všem svým závazkům (Mejstřík, 2005). Právě k zajištění minimální míry solventnosti bývá používán ukazatel kapitálové přiměřenosti, který je v současnosti

na úrovni 8 %⁶⁵. Většina bank se samozřejmě snaží mít tento ukazatel nad úrovní 8 % (kolem 12-15 %), protože tím dává signál případným klientům (firmám), že nemá žádné likvidní problémy. Ovšem vyšší úroveň kapitálové přiměřenosti zase přináší problém s efektivností, jelikož držení příliš mnoha peněz v rezervách (které jsou součástí vlastního kapitálu) znamená pro banku ztrátu (banka by je mohla investovat přinejmenším do vládních dluhopisů). Proto na každém managementu banky je zvážit výši vlastního kapitálu tak, aby jeho úroveň byla pro banku co nejefektivnější. Méně obvyklým měřítkem solventnosti je risk index a pravděpodobnost insolvence. Právě těmito veličinami se budu zabývat v kapitole 4.2.

4.1.2 Rentabilita neboli efektivnost banky

„Banka je akciovou společností, vedenou obecnými principy správy a řízení velkých akciových společností, označovanými ve světové literatuře jako „corporate governance“. Jedním ze zvláštních rysů bank je, že působí ve zvláštním prostředí peněz, ovlivňují peněžní zásobu a jsou jí samy ovlivňovány, stejně jako monetární politikou.“⁶⁶

Banka obchoduje se zvláštními produkty (vklady a půjčky) a samotné obchodování s sebou nese určité riziko. Poskytování úvěrů totiž představuje neúplnou (nedokončenou) transakci v tom smyslu, že za úplnou ji lze brát až ve chvíli, kdy je plně splacena. V tomto mezidobí (období mezi poskytnutím úvěru a jeho splacením) jsou banky vystaveny úvěrovému, likvidnímu, měnovému, úrokovému a kapitálovému riziku⁶⁷. Z výše uvedeného vyplývá, že vrcholné vedení banky má za úkol „řídít banku s cílem maximalizovat její hodnotu pro akcionáře v podmínkách rizika“⁶⁸. Tedy maximalizovat ty aktivity, které hodnotu vytvářejí⁶⁹ a naopak minimalizovat ty, které ji snižují (tedy zejména správní náklady). Banka potom hospodaří efektivně, pokud se jí podaří zajistit požadovanou výnosnost aktiv (např. ve formě rentability vlastního kapitálu) a zároveň se snaží minimalizovat riziko spojené s její činností.

V prvé řadě tedy porovnáám banky na základě finančních ukazatelů. Mezi ty základní patří již zmíněná návratnost vlastního kapitálu (ROE), dále pak návratnost

⁶⁵ Ukazatel kapitálové přiměřenosti se počítá jako podíl vlastního kapitálu ku rizikově váženým aktivům (více viz příloha č. 1) a v různých státech se liší. Nejčastěji je ale centrálními bankami zaveden limit již zmíněných 8 %, jež je dán pravidly EU pro evropské banky v rámci vyhlášky Basel II.

⁶⁶ Mejstřík (2005).

⁶⁷ Více například viz Revenda (2004), str. 127-129.

⁶⁸ Mejstřík (2006).

⁶⁹ Zisky z poplatků, úrokový zisk, zisk z akcií a podílů, popřípadě výnosy z ostatních finančních operací.

celkových aktiv (ROA), růst celkových aktiv ($\Delta Total_Assets$), poměr nákladů a výnosů (Cost to Income ratio) a rovněž meziroční nárůst ziskovosti (ΔNet_Income).

4.1.3 ROA, ROE versus ROAA, ROAE

K těmto pěti ukazatelům přidám ještě rentabilitu **průměrného** vlastního kapitálu (ROAE) a rentabilitu **průměrných** aktiv (ROAA). Tyto dva ukazatele zde uvádím z toho důvodu, že valná většina současných akciových společností uvádí ve svých výkazech právě ROAA a ROAE namísto tradičních ROA a ROE. Z mého pohledu je to jednoznačně za účelem vylepšení (tím je myšleno zvýšení) obou finančních ukazatelů, jelikož pro většinu prosperujících společností jsou průměrné indexy (ROAA a ROAE) vyšší. Proč je tomu tak, si odvodíme v následujících vzorcích:

$$ROAA_t = \frac{Net_Income_t}{\frac{Total_Assets_t + Total_Assets_{t-1}}{2}} \quad \text{a} \quad ROA_t = \frac{Net_Income_t}{Total_Assets_t}$$

Pokud bychom tedy chtěli vědět o kolik je ROAA větší než ROA, položíme: $ROAA_t = x \cdot ROA_t$, kde x nám bude udávat, **kolikrát** bude ROAA větší než

$$ROA. \text{ A tedy } x = \frac{ROAA_t}{ROA_t} = \frac{\frac{Net_Income_t}{\frac{Total_Assets_t + Total_Assets_{t-1}}{2}}}{\frac{Net_Income_t}{Total_Assets_t}},$$

$$\text{po úpravě } x = \frac{2 \cdot Total_Assets_t}{Total_Assets_t + Total_Assets_{t-1}}.$$

Pokud bychom čitatele rozložili jako součet celkových aktiv v čase t , zjistíme, že ROAA bude větší než ROA (a tedy x bude větší než 1) ve chvíli, kdy bude splněna následující podmínka: $Total_Assets_t > Total_Assets_{t-1}$, jinými slovy řečeno ve chvíli, kdy bude daná akciová společnost vykazovat meziroční růst celkových aktiv. Pro ROE a ROAE se vysvětlení naprosto shoduje, akorát ve jmenovatelích figuruje namísto celkových aktiv vlastní kapitál banky a následná podmínka je, že $Equity_t > Equity_{t-1}$. Pokud bychom chtěli ještě vědět **o kolik** je průměrný ukazatel větší než původní, pak od x odečteme 1 a výsledek dostaneme v %. Tedy:

$$x - 1 = \frac{Total_Assets_t - Total_Assets_{t-1}}{Total_Assets_t + Total_Assets_{t-1}} (\%)$$

Tímto se tedy vysvětluje, proč současné společnosti dávají přednost průměrným rentabilitám. Než přejdu ke konečné komparaci,

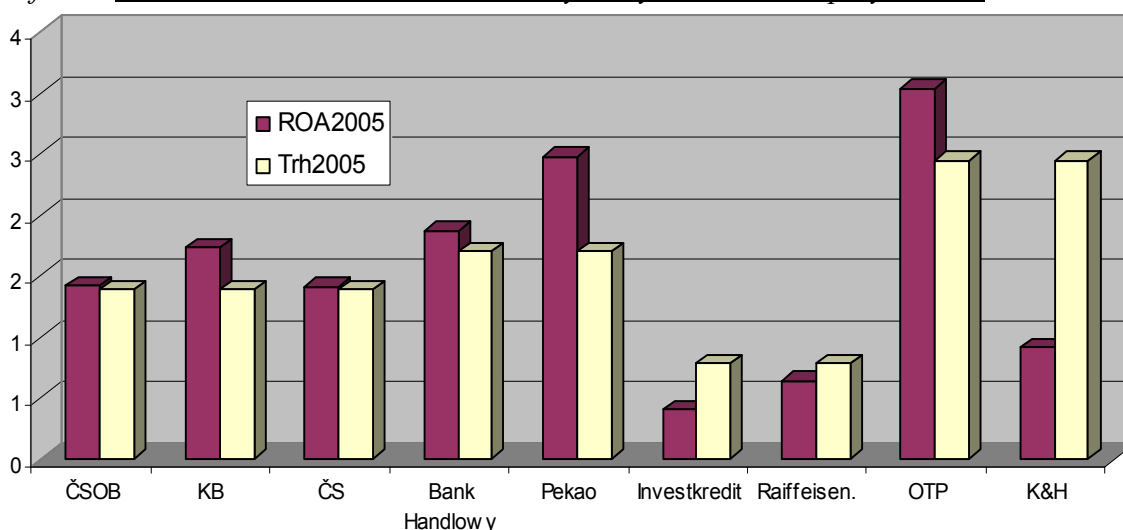
pokusím se charakterizovat jednotlivé ukazatele, uvést jejich optimální velikost a porovnat banky pouze na základě těchto jednotlivých ukazatelů.

4.1.4 Základní finanční ukazatele

Ukazatel rentability celkových aktiv, ROA

Jedná se o základní měřítko efektivnosti, s jakou společnost umísťuje a řídí své zdroje. Poměruje zisk s celkovými aktivy investovanými do podnikání bez ohledu na to, z jakých zdrojů jsou financována (vlastních, cizích, krátkodobých, dlouhodobých). Optimální ROA se hodnotí srovnáním s odvětvovým průměrem. Proto jsem si našel hodnoty ROA pro jednotlivé bankovní trhy vybraných středoevropských zemích a srovnal je s ROA jednotlivých bank (viz graf č. 6).

Graf č. 6: Srovnání ROA s ROA celého trhu vybraných středoevropských zemí

Zdroj: BankScope a centrální banky jednotlivých států (online).

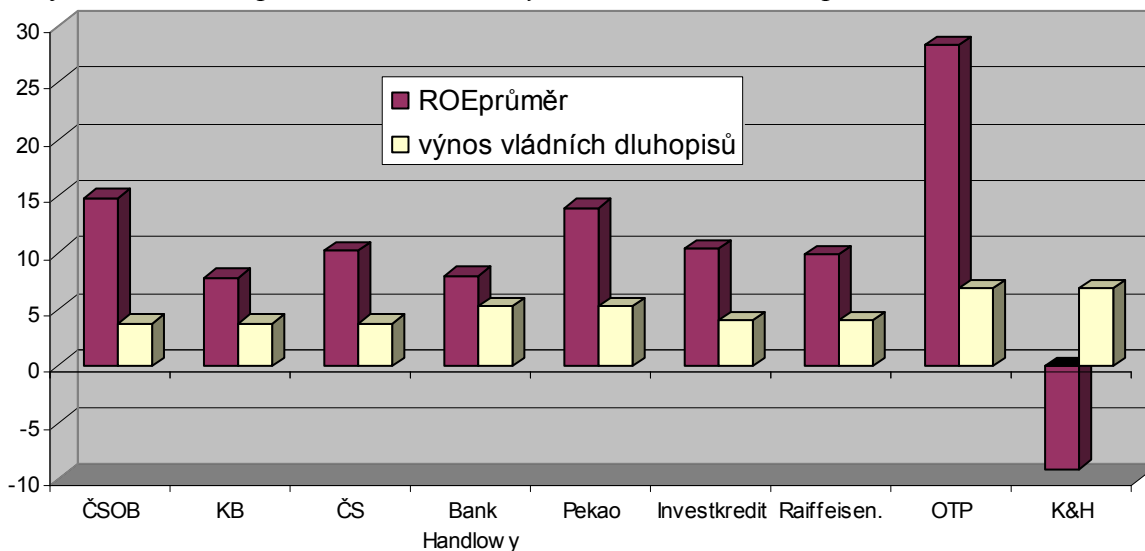
Můžeme tedy pozorovat, že téměř všechny banky vykazují větší návratnost aktiv než zbytek odvětví. Výjimkou jsou obě rakouské banky a maďarská K&H Bank.

Ukazatel rentability vlastního kapitálu, ROE

Nejdůležitější měřítko finanční výkonnosti. Hodnotí výnos kapitálu, který do společnosti (banky) vložili její majitelé. Vysoká míra je tedy dobrým znamením. Zároveň určuje výnos, který by měl být dlouhodobě vyšší než u cenných papírů garantovaných státem. Obecně se též doporučuje, že pokud je ROE větší než ROA, pak si společnost může dovolit zvýšit podíl cizích zdrojů. V našem případě budeme tedy

požadovat, aby průměrné ROE bylo větší než míra výnosu státních cenných papírů⁷⁰. Porovnal jsem tedy průměrné ROE jednotlivých bank (mezi lety 1999 a 2005) s výnosem vládních dluhopisů jednotlivých států. Jelikož je Rakousko součástí eurozóny, požadovanou míru lze vzít jako výnos daný evropským trhem s vládními dluhopisy.

Graf č. 7: *Srovnání průměrného ROE s výnosem vládních dluhopisů*

Zdroj: BankScope, vlastní výpočty a Finance.centrum.cz (online).

Z grafu č. 7 můžeme vyčíst, že téměř všechny banky dlouhodobě vykazují větší návratnost vlastního kapitálu než je výnos vládních dluhopisů. Jediná banka, které se to nedaří, je maďarská K&H Bank, která má průměrné ROE rovno -9,10. Tato záporná hodnota je velmi ovlivněna ROE z roku 1999, který byl -110,99. Pokud bychom počítali průměrné ROE až od roku 2000, dostali bychom pro K&H Bank hodnotu 7,88. Tato hodnota je již vyšší než výnos do splatnosti desetiletého maďarského vládního dluhopisu (ten činí 6,85 %).

Růst celkových aktiv a růst čistého zisku

K výpočtu těchto ukazatelů není třeba nic dodávat. Oba by měly být kladné a platí, že větší hodnota ukazatele implikuje ziskovější banku (zejména ten druhý). Zároveň by měla být tato hodnota vyšší než míra růstu inflace⁷¹. Společnost, která vykazuje meziroční nárůst čistého zisku, je bezpochyby finančně „zdravá“, efektivně hospodaří a nejspíše se nachází v období hospodářské prosperity. Pokud navíc zaznamenala nárůst celkových

⁷⁰ Jako cenný papír garantovaný státem v další části uvažuji vládní dluhopis s desetiletou splatností k 9.3.2007.

⁷¹ V roce 2005 byla míra inflace 1,9 % (vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen).

aktiv, znamená na to, že je manažersky schopná a dokáže se prosadit na trhu. To pro případné investory (popřípadě klienty) bezpochyby pozitivní signál. Růst celkových aktiv může být v současnosti velice ovlivněn fúzemí či akvizicemi, a tak je vždy potřeba vědět, jestli v dané bance neproběhlo nějaké spojení s jinou finanční institucí. Co se týče vztahu mezi těmito ukazateli, jistě zde existuje vzájemná spojitost. Ve chvíli, kdy banka vykáže meziroční růst aktiv, pak by jistě měla mít i proporcionálně vyšší zisky, ovšem pokud tedy hospodaří stejně efektivně jako předtím. Pokud tomu tak není, s bankou není něco v pořádku. Pokud je naopak změna čistého zisku větší než změna celkových aktiv, vypovídá to o jisté „šikovnosti“ banky v oblasti řízení aktiv.

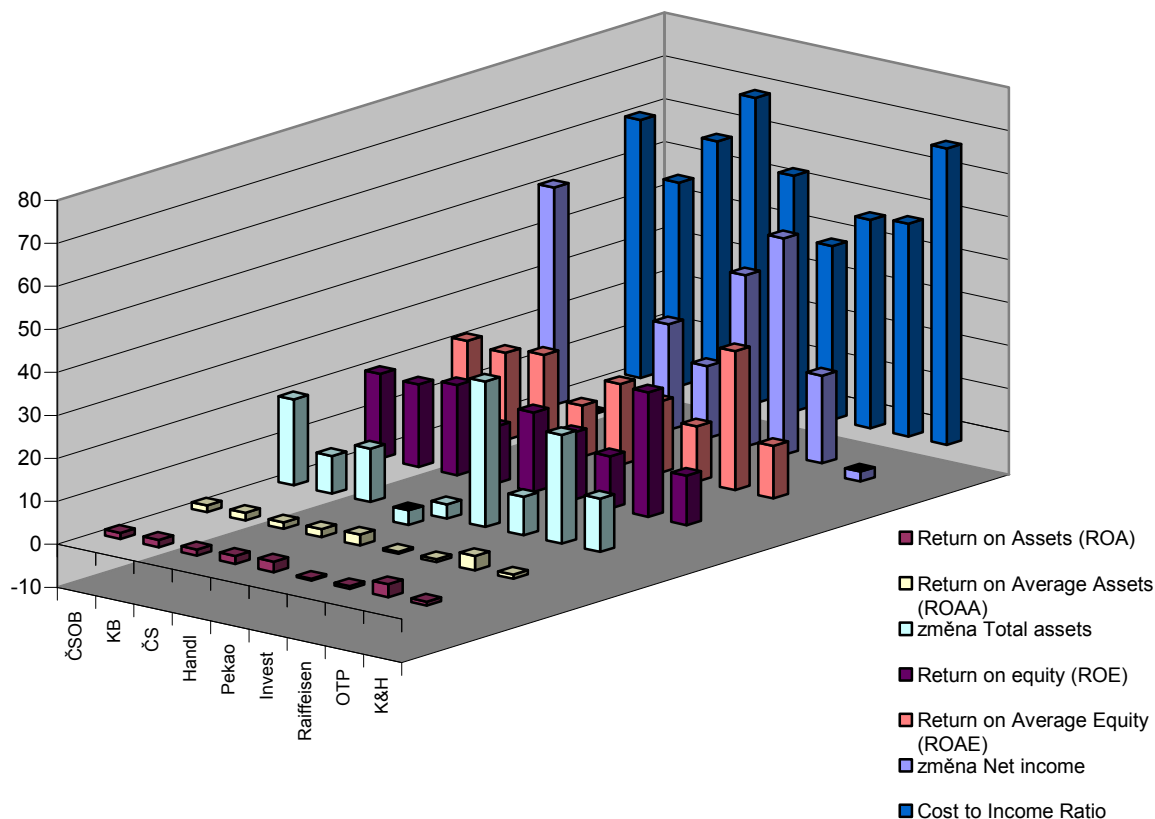
Nejvyšší meziroční ziskovosti dosáhla naše ČSOB (50,54 %) a rakouská Raiffeisenlandesbank (50,36 %), ovšem zatímco ČSOB vzrostly aktiva o 20 %, rakouské bance jen asi o 9 %. Stále ještě kvalitní růst čistého zisku zaznamenaly rakouská Investkredit Bank (39,83 %), polské Bank Handlowy (24,53 %) a Bank Pekao (16,77 %) a maďarská OTP Bank (20,34 %). Jejich aktiva vzrostly o 33,79 % (tedy téměř proporcionálně se ziskem), o -3,42 % (zde již zmíněná „šikovnost“, ale na druhou stranu zhoršení v objemu aktiv), o 3,33 % a o 25,31 %. Ziskovost ČS se mezi lety 2004 a 2005 téměř nezměnila (0,25 %) při růstu aktiv o 12,42 % a KB s K&H zaznamenaly dokonce pokles, a to o 0,30 %, respektive 2,31 % (při růstu aktiv o 8,77 %, respektive o 12,43 %).

Poměr nákladů a výnosů (Cost to Income ratio)

Tento ukazatel udává podíl celkových nákladů k celkovým bankovním výnosům. Obecně tedy musí platit, že čím nižší tento poměr bude, tím lépe dokáže banka hospodařit. To znamená, že dokáže mít vysokou míru výnosnosti s minimálními náklady. Dalo by se tedy říct, že nižší ukazatel poměru nákladů a výnosů implikuje efektivnější banku. Samostatný komparativní graf k tomuto ukazateli uvádět nebudu, protože údaje z roku 2005 máme v grafu č. 8, a to v posledním řádku. Dobré hospodaření ve smyslu poměru nákladů a výdajů vykazují obě rakouské banky a naše KB.

Po popisu jednotlivých ukazatelů můžeme přejít ke konečné komparativní analýze (viz graf č. 8). K popsáním ukazatelům tedy pro plnou informovanost přidávám i již zmíněné ROAA a ROAE. V celém souboru dat mi chybí pouze poměr nákladů a výnosů polské Bank Handlowy pro rok 2005, a tak použiji údaj z roku 2004.

Graf č. 8: Komparace bank na základě vybraných finančních ukazatelů

Zdroj: BankScope a příloha č. 4.

Při zkoumání grafu č. 8 se ukázalo jako vhodné udělat pomyslné pořadí bank dle jednotlivých ukazatelů a následně určit celkové pořadí. Výsledek znázorňuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Celkové srovnání vybraných bank dle finančních ukazatelů

Finanční ukazatel	ČSOB	KB	ČS	Handl	Pekao	Invest.	Raiff.	OTP	K&H
Return on Assets (ROA)	5	4	6	3	2	9	8	1	7
Změna Total assets	3	7	5	9	8	1	6	2	4
Return on equity (ROE)	3	4	2	7	5	6	8	1	9
Cost to Income Ratio	7	2	6	9	5	1	3	4	8
Změna Net income	1	8	7	4	6	3	2	5	9
Součet	19	25	26	32	26	20	27	13	37
Celkové pořadí	2.	4.	5.-6.	8.	5.-6.	3.	7.	1.	9.

Zdroj: Graf č. 8.

Výsledné pořadí nevypovídá ani tak o tom, která banka je nejlepší, ale spíše o tom, která banka předvedla v roce 2005 největší růst a ziskovost. Proto je samozřejmostí, že obě rakouské banky skončili až na 3., respektive 7. místě. Rakouský bankovní trh je značně vyvinutý a nasycený, a tak je velmi obtížné vykazovat vysoké zisky, respektive velké

změny v klíčových účetních položkách. Přesto kdybychom odebrali ze srovnání ROA a ROE, obsadí rakouské banky první dvě příčky, jak to můžeme vidět v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Srovnání bank dle redukováných finančních ukazatelů

Finanční ukazatel	ČSOB	KB	ČS	Handl	Pekao	Invest	Raiff.	OTP	K&H
Změna Total assets	3	7	5	9	8	1	6	2	4
Cost to Income Ratio	7	2	6	9	5	1	3	4	8
Změna Net income	1	8	7	4	6	3	2	5	9
Součet	11	17	18	22	19	5	11	11	21
Celkové pořadí	2.-4.	5.	6.	9.	7.	1.	2.-4.	2.-4.	8.

Zdroj: Graf č. 8.

Abychom mohli analyzovat strukturu dílčích měř ziskovosti, bylo by vhodné provést dekompozici vybraného ukazatele ziskovosti. K provedení dekompozice je nejvhodnější výnosnost vlastního kapitálu, neboť ROE je rozhodující veličinou pro akcionáře banky a nejvíce tedy vypovídá o celkové rentabilitě banky. Toto by nám bezpochyby pomohlo odhalit zákonitosti, které se odehrávají uvnitř všech bank, a ukázalo by nám, jaké má banka slabé a silné stránky. Bohužel tuto metodu nemohu aplikovat z důvodu nedostatku striktně komparativních dat (provozní výnosy, apod.). Na základě atraktivnosti a vysoké míry informovanosti této metody jsem se rozhodl analyzovat dekompozici ROE v mé příští práci (ve chvíli, kdy získám potřebná data). V tuto chvíli mohu tedy vyvozovat závěry jen dle výše zmíněných výsledků. Základní finanční ukazatele pro všechny banky mezi lety 1999 a 2005 uvádím v příloze č. 4.

4.2 Risk index a pravděpodobnost insolvence

Ukazatele efektivity banky jsou dobrým indikátorem ziskovosti bank, ale neumí vyjádřit další důležitou vlastnost banky. Riziko je nedílnou součástí každé finanční instituce, a tak je zapotřebí jej měřit. Risk index (RI) vyjadřuje variabilitu příjmů a současně i kapitálovou přiměřenost. RI je nejjednodušší nástroj, jak zobrazit bankovní rizika. Existují rigoróznější měřítka krytí bankovního rizika (např. value at risk), ale v této práci si s tímto indexem plně vystačím. RI pro banky je kombinací rentability aktiv (ROA), multiplikátoru vlastního kapitálu (EM) a standardní chyby ROA. Empirická podoba tohoto ukazatele je následující:

$$RI = \frac{E(ROA) + CAP}{\sigma_{ROA}}^{72}, \text{ kde}$$

$E(ROA)$ je očekávaná rentabilita aktiv (Return On Assets, ROA),

CAP je capital ratio nebo převrácená hodnota multiplikátoru vlastního kapitálu (equity multiplier, EM^{-1}) nebo také poměr vlastního kapitálu ku celkovým aktivům (equity-to-assets ratio)

a σ_{ROA} je směrodatná odchylka rentability aktiv (ROA).

Z účetního hlediska je ukazatel RI velmi zajímavý; zahrnuje v sobě totiž ROA (nejvíce uznávaný účetní ukazatel celkové výkonnosti banky), rozptyl ROA (standardní ukazatel rizika ve finanční ekonomii) a účetní kapitálovou přiměřenost (indikátor pro firmy udávající bezpečnost a celkovou image banky). Výsledný RI tedy ukazuje (vyjádřený v jednotkách směrodatné odchylky ROA), o kolik se můžou snížit příjmy banky, aniž by byla dosažena záporná účetní hodnota. Tedy RI měří schopnost banky, s jakou se dokáže vypořádat s účetními ztrátami. Tím pádem rizikovější banka bude mít nízkou hodnotu RI, zatímco bezpečnější banka bude mít vyšší RI⁷³.

4.2.1 Očekávaná rentabilita aktiv $E(ROA)$

Tato část vzorečku pro výpočet RI může vést při různé interpretaci k odlišným výsledkům. Měla by to být hodnota ROA, která nastane s největší pravděpodobností. Proto můžeme uvažovat několik variant. Pro výpočet RI jsem použil 6 různých hodnot $E(ROA)$.

1. Dle Sinkeyho (2002) za ni lze určit nejvíce aktuální hodnotu ROA, a tedy v našem případě $E(ROA)_1 = ROA_{2005}$.

Další možnosti jsem již vybral pouze dle mého uvážení.

2. Za vysoce pravděpodobnou se zdá být rentabilita aktiv celého bankovního sektoru pro daný rok 2005, a tedy $E(ROA)_2 = ROA_{trhu(2005)}$.

V ekonometrii se předpovídají další hodnoty určité časové řady pomocí jednotlivých trendů. Tím je myšleno, že naše řada bude mít aditivní dekompozici

⁷² Poprvé jej použili Hannan a Hanweck (1988).

⁷³ Sinkey (1998).

ve tvaru $y_t = Tr_t + E_t$ ⁷⁴, kde Tr_t je trend a E_t je reziduální složka, u které se obvykle předpokládá, že se jedná o tzv. bílý šum⁷⁵. V mém případě jsem odhadnul očekávanou hodnotu na další období pomocí lineárního trendu. Trend s vyšším stupněm polynomu není na místě z důvodu nízkého počtu pozorování.

3. Odhad lineárního trendu metodou nejmenších čtverců $Tr_t = \beta_0 + \beta_1 \cdot t$, kde v našem případě $t = 1, \dots, 7$ (roky 1999 až 2005) a následný odhad $E(ROA)_3 = \hat{Tr}_8 = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot 8$.

Nesmíme ovšem zapomenout zkontrolovat předpoklady (normalita, nezávislost a homoskedasticita reziduí), se kterými pracuje metoda nejmenších čtverců (Ordinary Least Squares). Nejlepší odhad trendu je ten, který má nejmenší reziduální součet čtverců (a tedy i koeficient determinace) a jehož odhady koeficientů jsou nejvíce signifikantní. Odhadnuté modely jsou podrobně popsány v příloze č. 5.

4. Abychom mohli porovnat námi predikované hodnoty, zařadil jsem mezi hodnoty $E(ROA)$ skutečné hodnoty ROA pro rok 2006 (viz tabulka č. 9), které banky vykázaly ve svých výročních zprávách v prvním čtvrtletí roku 2007⁷⁶. Tedy $E(ROA)_4 = ROA_{2006}$.

5. Jako první možnost při výpočtu RI v programu MS Excel mě napadlo extrapolovat („prodloužit“) danou řadu, čímž jsem dostal další odhad ROA. Ovšem tento postup je nejméně věrohodný, proto jej uvádím jako poslední. Tedy $E(ROA)_5 = ROA_{e(Excel)}$.

6. Jako poslední hodnotu $E(ROA)$ jsem použil aritmetický průměr z předchozích pěti očekávaných hodnot ROA. Tuto hodnotu lze bezpochyby považovat za jednu z nejdůležitějších.

⁷⁴ Typická aditivní dekompozice (rozklad) časové řady by měl být ve tvaru $y_t = Tr_t + Sz_t + C_t + E_t$, nicméně v našem případě sedmi ročních pozorování sezónní složku (Sz) vylučuji a cyklická složka zřejmě není taky na místě, neboť pro tržní ekonomiku je typickým představitelem této složky tzv. obchodní cyklus (business cycle), který se ovšem pohybuje v rozmezí 5 až 7 let, a tedy naše řada teoreticky pokrývá právě jeden tento cyklus (viz Cipra, 1986).

⁷⁵ Bílý šum se rozumí řada nekorelovaných veličin s nulovou střední hodnotou a konstantním rozptylem.

⁷⁶ Indexy ROA jsem počítal jako podíl čistého zisku (Net Profit) a celkových aktiv (Total Assets). Čili mnou uvedené hodnoty jsou opravdu ROA, nikoli ROAA (jak to velice často a s oblibou banky uvádějí). Ukazatel ROA pro rakouskou Investkredit Bank se podstatně liší oproti ostatním odhadům (viz graf č. 7) z důvodu výrazného poklesu celkových aktiv v roce 2006, což zcela jistě ostatní odhady nemohly předpokládat.

$$\text{Tedy } E(ROA)_6 = \frac{\sum_{i=1}^5 ROA_i}{5} = \overline{ROA}_i.$$

Tabulka č. 9: *Skutečné hodnoty ROA pro vybrané banky v roce 2006*

Banka	ČSOB	KB	ČS	Bank Handlowy	Pekao	Investkredit	Raiffeisen.	OTP	K&H
ROA ₂₀₀₆	8,76%	1,21%	1,41%	3,19%	4,03%	19,09%	12,10%	6,02%	0,59%

Zdroj: Výroční zprávy vybraných bank pro rok 2006.

4.2.2 Capital ratio (CAP)

Jedná se buď o převrácenou hodnotu multiplikátoru vlastního kapitálu, a tedy

$$EM^{-1} = \left(\frac{ROE}{ROA} \right)^{-1} = \frac{ROA}{ROE}, \text{ anebo o převrácenou hodnotu ukazatele poměru vlastního}$$

kapitálu ku celkovým aktivům, a tedy

$$(CAP^{-1})^{-1} = \left(\frac{equity}{total_assets} \right)^{-1} = \frac{total_assets}{equity} = CAP.$$

4.2.3 Směrodatná odchylka rentability aktiv σ_{ROA}

Ta je definována jako druhá odmocnina z rozptylu, tedy

$$\sigma_{ROA} = \sqrt{\frac{\left(ROA_i - \frac{\sum_{i=1}^n ROA_i}{n} \right)^2}{n}}, \text{ a tedy v našem případě } \sigma_{ROA} = \sqrt{\frac{\left(ROA_i - \frac{\sum_{i=1999}^{2005} ROA_i}{7} \right)^2}{7}}.$$

V tabulce č. 10 můžeme vidět směrodatné odchylky ROA pro všechny popisované banky. Ze vzorce pro výpočet RI můžeme snadno odvodit, že právě σ_{ROA} bude mít zásadní vliv na celý RI. Čím nižší bude σ_{ROA} , a tedy stabilnější rentabilita celkových aktiv, tím vyšší bude RI implikující bezpečnější banku. Už jenom na základě σ_{ROA} , jakožto standardního ukazatele rizika ve finanční ekonomii, bychom mohli říci, že obě rakouské banky jsou nejméně rizikové⁷⁷, protože mají nejstabilnější ROA v námi

⁷⁷ Slovo rizikové zde má trochu jiný význam než rizikovost udávající hodnota RI. V tomto případě je myšlena víceméně stabilita poměru čistého zisku ku celkovým aktivům. To tedy znamená, že banka je vždy schopna zajistit přibližně stejnou (procentuální) výnosnost z určitého objemu aktiv. Což samozřejmě implikuje bezpečnější banku v tom smyslu, že je velice pravděpodobné, že banka nebude vykazovat záporný zisk, a tedy že se nedostane do problémů. Samozřejmě, že můžeme namítnout, že banka může vykazovat

sledované periodě. Na pomyslném třetím stupínku se umísťuje jednička na českém trhu, ČSOB. Na čtvrtém až šestém místě jsou obě polské banky a maďarská jednička OTP Bank. Poslední místo v tomto měřítku obsazuje naše Komerční banka.

Tabulka č. 10: *Směrodatná odchylka ROA z let 1999 až 2005 u vybraných bank*

Banka	ČSOB	KB	ČS	Bank Handlowy	Pekao	Investkredit	Raiffeisen.	OTP	K&H
σ_{ROA} (1999-2005)	0,15	1,49	1,06	0,65	0,67	0,05	0,08	0,52	1,18

Zdroj: Vlastní výpočty.

K okomentování výsledků všech výše zmíněných ukazatelů nám pomůže grafické znázornění (viz graf č. 9). V každém porovnávání je dobré zvolit si jednu vysvětlovanou proměnnou jako tzv. benchmark, tedy základní hodnotu, se kterou budu ostatní srovnávat. Tuto roli plní v mé práci ČSOB, jakožto největší česká banka.

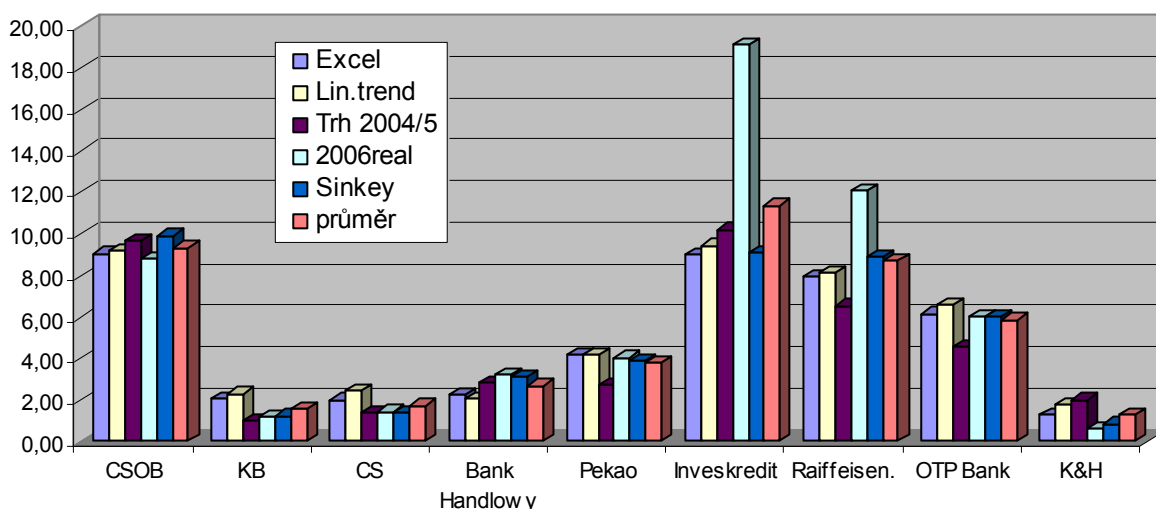
Graf nám znázorňuje 6 různých hodnot RI, přičemž já kladu největší důraz pouze na ty, které byly spočítány na základě skutečného ROA z roku 2006, dále dle skutečné hodnoty z roku 2005 (viz Sinkey, 1998) a jako třetí dle průměru všech 5 spočítaných RI. Jedná se tedy vždy o poslední tři sloupce v grafu č. 9. Tyto hodnoty se ve většině případech moc neliší, výjimku tvoří rakouské banky. Jak jsem již zmínil výše (viz poznámka pod čarou č. 76), celková aktiva rakouské Investkredit bank se rapidně snížila mezi lety 2005 a 2006, proto takový rozdíl mezi odpovídajícími hodnotami RI. U druhé rakouské banky, Raiffeisenlandesbank, je to o něco složitější. Banka totiž ještě doposud (květen 2007) nezveřejnila auditovaný (konsolidovaný) výkaz za rok 2006. Podle nekonsolidovaného výkazu za poslední čtvrtletí roku 2006 měla banka rentabilitu celkových aktiv ve výši 0,90 %. Podle údajů z BankScope (konsolidované výkazy) měla banka ROA za rok 2005 ve výši 0,65 %, ovšem když tu samou hodnotu spočítám podle bankovních výkazů, vychází hodnota 0,91 % (tedy pokles). Čili grafický rozdíl je nutno nebrat vážně z důvodu rozdílné interpretace ROA dle konsolidovaných, respektive nekonsolidovaných výkazů. Další nesrovnalosti (výkyvy) v hodnotách RI by se již v grafu vyskytovat neměly, a tak mohu přejít ke konečné komparaci.

Vyšší hodnota RI tedy implikuje bezpečnější banku. Průměrná hodnota RI pro ČSOB (benchmark) je 9,31 (9,91 dle ROA_{2005} , respektive 8,76 dle ROA_{2006}). Zbylé dvě

stabilní záporný ROA, což určitě není dobře, ale v tom případě předpokládám, že banka brzy ukončí svou činnost. Toto se bezpochyby mohlo dít v socialistickém Československu, Polsku nebo Maďarsku a banky takto přežívaly jen na základě toho, že je „dotoval“ stát.

české banky (Česká spořitelna a Komerční banka) jsou na tom hůře. Průměrné hodnoty 1,73, respektive 1,56 mluví v jejich neprospěch, a tak lze bez nadsázky říci, že ČS a KB jsou asi 5-6krát rizikovější než ČSOB. Hodnoty RI pro ROA₂₀₀₅ a ROA₂₀₀₆ jsou na přibližně stejné úrovni, a tak není třeba měnit předešlé závěry. Obě rakouské banky jsou na přibližně stejné úrovni jako ČSOB (průměrné RI rovno 11,35 pro Investkredit a 8,72 pro Raiffeisen.), což je velmi příznivá zpráva. Znamená to, že naše největší banka je přibližně stejně (málo) riziková jako banky, které v roce 2005 patřily mezi deset největších rakouských bank. Polské Bank Handlowy a Bank Pekao a maďarská OTP Bank dosáhli RI ve výši 2,68, 3,80, respektive 5,87, a tak se bezpečnost těchto bank pohybuje někde mezi našimi ČSOB a KB s ČS. Rizikovitost druhé maďarské K&H Bank je na podobné, i když ještě o něco nižší úrovni jako naše KB a ČS (průměrná hodnota RI je 1,30), a tak právě K&H Bank obsazuje pomyslnou poslední příčku v komparaci dle RI.

Graf č. 9: *Risk index vybraných bank pro rok 2005*

Zdroj: Vlastní výpočty.

Poslední věcí, kterou je nutno připomenout, je vysoká hodnota RI (dle ROA₂₀₀₆) pro rakouskou Investkredit, která posouvá tuto banku na vyšší „level“ než ČSOB, a to dvojnásobně. Banka zaznamenala v roce 2006 téměř stejný čistý zisk jako v roce 2005⁷⁸, ale rozdíl byl v tom, že v roce 2006 jí k tomu stačila aktiva vy výši 12 miliard

⁷⁸ Podle výroční zprávy (2006) činil čistý zisk v roce 2005 76mld EUR a v roce 2006 106mld EUR, kdežto podle BankScope byl čistý zisk v roce 2005 117mld EUR. Z toho vyvozují opět velký rozdíl mezi konsolidovanými a nekonsolidovanými daty.

EUR, kdežto v roce 2005 k tomu potřebovala celková aktiva v hodnotě téměř 29 miliard EUR.

4.2.4 Pravděpodobnost insolvence

Pravděpodobnost insolvence (platební neschopnosti) udává horní hranici pravděpodobnosti s jakou se účetní hodnota vlastního kapitálu dostane do záporných hodnot. Tuto pravděpodobnost dostaneme úpravou RI, jakožto horní hranice

pravděpodobnosti účetní insolvence jako $p \leq \frac{0,5 \cdot \sigma^2}{[E(ROA) + CAP]^2}$ ⁷⁹. Záměrně se

zdůrazňuje, že p vyjadřuje pravděpodobnost účetní insolvence, která se v mnoha případech signifikantně liší od tržní insolvence. S použitím RI se pravděpodobnost účetní insolvence vyjádří jako:

$$p = P(BVE < 0) = \frac{1}{2 \cdot RI^2}$$
⁸⁰, kde

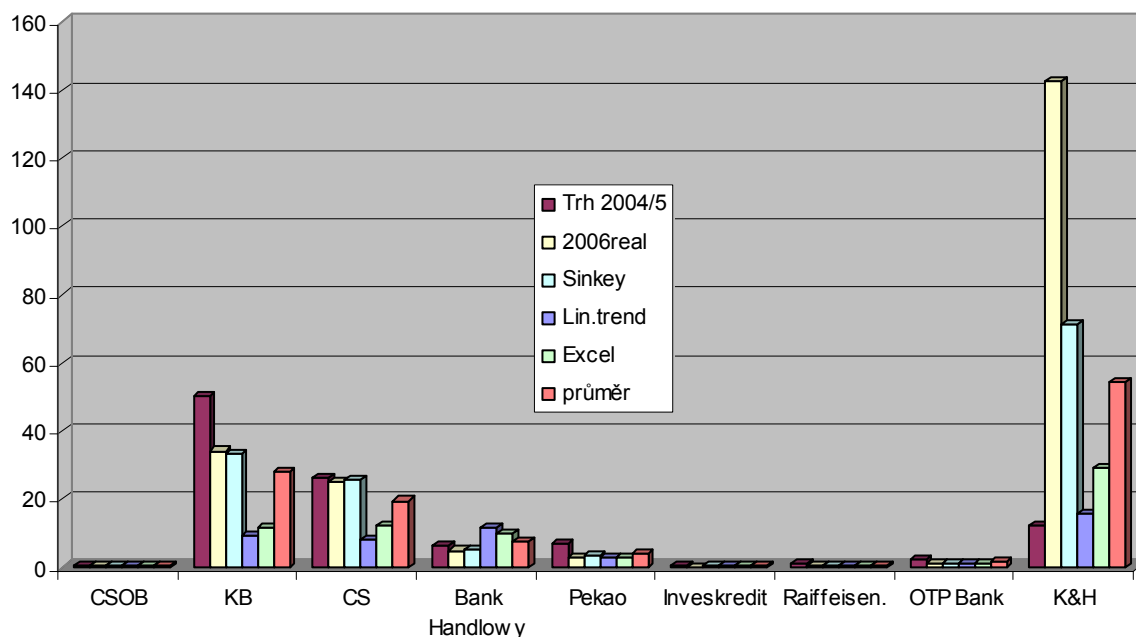
$P(BVE < 0)$ vyjadřuje pravděpodobnost záporné účetní hodnoty
vlastního kapitálu (BVE).

Čím nižší hodnota p , tím menší pravděpodobnost toho, že se účetní hodnota vlastního kapitálu dostane do záporných hodnot. Je tedy vysoce pravděpodobné, že silné banky budou mít tuto pravděpodobnost nižší, zatímco slabší banky ji budou mít vyšší. Ke komparaci využiji všechna data, která jsem získal při počítání RI. Ty se u jednotlivých bank liší pouze v hodnotě $E(ROA)$, proto hodnoty pravděpodobnosti i nadále odlišuji právě dle $E(ROA)$.

⁷⁹ Hannan a Hanweck (1988).

⁸⁰ Sinkey (1998).

Graf č. 10: Pravděpodobnost insolvence vybraných bank pro rok 2005

Zdroj: Vlastní výpočty.

Jak můžeme vyčíst z grafu č. 10, nejlépe jsou na tom se solventností obě rakouské banky a česká a maďarská jednička. Pravděpodobnosti se u těchto bank pohybují do 2 %, tedy opravdu velmi nízko (průměrné pravděpodobnosti postupně pro ČSOB, Investkredit, Raiffeisen. a OTP Bank jsou 0,58, 0,42, 0,59 a 1,46). Větší pravděpodobnost, ale stále ještě v přijatelné výši, mají polské Bank Pekao (3,78 %) a Bank Handlowy (7,62 %). Zbylé české banky, ČS a KB, jsou na tom již daleko hůře (19,52 a 27,83 %). Nejhorší je na tom maďarská K&H Bank, jejíž průměrná pravděpodobnost je 53,85 % a pro skutečnou hodnotu E(ROA) z roku 2006 se stává dokonce účetně nesolventní (142 %). Když uvedené pořadí porovnáme s pořadím na základě RI, zjistíme, že se téměř perfektně shoduje. Je to dáno tím, že horní hranice pravděpodobnosti účetní insolvence je jen jistou úpravou risk indexu.

5. Závěr

Cílem práce bylo odpovědět na otázku, jaký je současný stav hospodaření českého bankovníctví v porovnání se střední Evropou. Výsledek mohu shrnout do následující odpovědi: „ČSOB je na úrovni moderních evropských bank (včetně těch rakouských), zatímco ČS a KB jsou na tom podle vybraných parametrů o poznání hůře. Aproximujeme-li tyto banky v celý bankovní trh, pak lze zajisté tvrdit, že náš systém hospodaření na tom není hůře než polský, či maďarský, dokonce je v mnoha ohledech i lepší.“

V **kapitolách 2 a 3** jsme si uvedli historický vývoj střeoevropských bankovních trhů a vybraných bank. Podle velikosti jednotlivých bankovních trhů usuzuji, že ten rakouský má nejbliže k dokonale konkurenčnímu prostředí, zatímco zbylé tři trhy, český, polský a maďarský, mají spíše oligopolní charakter. Od toho se ovšem odvíjejí i zisky v jednotlivých zemích. Rakouské banky mají oproti těm ostatním daleko menší ziskovost vzhledem k celkovým aktivům. Tento „handicap“ ovšem dohánějí tím, že největší bankovní ústavy jsou nadnárodní společnosti, které dosahují vysokých příjmů právě v zemích střední a východní Evropy.

Polské banky se nejlépe vyrovnaly s transformačním procesem, když se bez státní pomoci dokázaly očistit od špatných úvěrů. Navíc díky dynamickému hospodářskému vývoji a relativně dobré finanční situaci většiny podniků nevznikaly nové. Oproti tomu česká vláda musela vynaložit nemálo úsilí a financí na konsolidaci tuzemských bank. Přispěla k tomu i měnová krize z roku 1997. Maďarský bankovní sektor byl zpočátku transformace značně nestabilní, ale postupně se zlepšil. Oproti tomu československý bankovní sektor byl v poměrně lepším stavu, ale v devadesátých letech prožíval restrukturalizační problémy (především se špatnými úvěry). Vstupem do EU se bankovní sektory ještě více stabilizovaly a zvýšila se konkurence na trhu, což způsobilo zvýšený zájem zahraničních bankovních skupin o tyto banky.

V **kapitole 4** jsem provedl komparativní analýzu vybraných střeoevropských bank, a to nejprve z pohledu vybraných finančních ukazatelů a poté na základě risk indexu a pravděpodobnosti insolvence.

Vybrané české a polské banky a maďarská OTP Bank dosahují vyšší rentability celkových aktiv (ROA) než je průměr v daném odvětví. Rakouské banky jsou lehce pod touto hranicí a maďarská K&H Bank nedosahuje ani poloviny ROA celého odvětví. Nejlépe si v tomto srovnání vedla polská Bank Pekao a maďarská OTP Bank.

Pro akcionáře zajímavá výše rentability vlastního kapitálu (ROE) je přijatelná ve všech zmíněných bankách, jelikož průměrně dosahuje vyšších hodnot než je míra výnosu alternativních státních dluhopisů. Výjimku tvoří K&H Bank, která ve sledovaném období (1999 až 2005) vykazovala v průměru záporný zisk, a tedy i ROE. Nejvyšší ROE dosáhly naše ČSOB a maďarská OTP Bank, když průměrná výnosnost vlastního kapitálu byla přibližně 4krát vyšší než míra výnosu českých, respektive maďarských vládních dluhopisů.

Ve srovnání dle dalších finančních ukazatelů (poměr nákladů a výnosů a meziroční změna čistého zisku a celkových aktiv) si nejlépe vedly obě rakouské banky, spolu s naší ČSOB a maďarskou OTP Bank. Nejvyšší meziroční ziskovosti dosáhla ČSOB, největší změny celkových aktiv a nejnižšího poměru nákladů a výnosů pak rakouská Investkredit Bank, která se ovšem v roce 2005 začlenila do Volksbank Group, a tak jsou tyto ukazatele lehce zavádějící. Naše ČS a KB dosahovaly v tomto srovnání průměrných hodnot. To znamená, že byly horší než obě rakouské banky, ČSOB a OTP Bank, ale na druhou stranu lepší než obě polské banky a K&H Bank.

Risk index vyjadřuje variabilitu příjmů a současně i kapitálovou přiměřenost. Zároveň je nejjednodušším nástrojem pro měření bankovního rizika. K jeho výpočtu je potřeba očekávané rentability celkových aktiv, multiplikátoru vlastního kapitálu a standardní chyby ROA. Výsledný RI ukazuje (vyjádřený v jednotkách směrodatné odchylky ROA), o kolik se můžou snížit příjmy banky, aniž by byla dosažena záporná účetní hodnota. Nejméně rizikovými bankami v tomto ohledu jsou naše ČSOB a obě rakouské banky. Nejméně bezpečnými jsou KB a ČS spolu s maďarskou K&H Bank. Polské banky se nacházejí někde mezi.

Pravděpodobnost insolvence je trochu jiným vyjádřením risk indexu a vyjadřuje horní hranici pravděpodobnosti účetní insolvence, tedy pravděpodobnost toho, že se účetní hodnota vlastního jmění dostane do záporných hodnot. Nejmenší pravděpodobnost mají ČSOB a obě rakouské banky. Na základě skutečné hodnoty ROA z roku 2006 se maďarská K&H Bank stává dokonce insolventní.

Na základě výsledků této práce můžeme konstatovat, že se bankovní trhy v uvedených tranzitivních zemích dokázaly vypořádat s nástrahami transformačního období a že banky v současnosti představují až na výjimky stabilní oporu celého hospodářství.

6. Přílohy

Příloha č. 1: Ziskovost a efektivnost bankovního sektoru

	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	2006			
				31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
				Absolutní ukazatele v mil. Kč			
Zisk z finanční činnosti	90 252	103 486	108 918	28 155	57 476	86 605	116 836
v tom:							
Úrokový zisk	54 303	59 760	64 043	16 686	34 194	52 423	72 431
Zisk z poplatků a provizí	26 343	31 326	31 831	8 107	16 566	24 483	32 943
Zisk z akcií a podílů	824	1 369	2 189	147	844	1 391	1 676
Zisk z ostatních finančních operací	8 783	11 031	10 854	3 216	5 872	8 308	9 786
operace s cennými papíry	751	3 115	2 213	-455	-1 480	-598	-1 062
devizové operace	5 818	8 889	4 700	2 435	4 418	6 421	9 327
derivátové operace (kromě zajišťovacích)	2 214	-975	3 937	1 236	2 934	2 485	1 521
Převod pohledávek k obchodování	0	2	4	0	0	0	0
Správní náklady	47 513	48 819	51 786	12 707	25 734	39 077	55 666
Čistá tvorba rezerv, opravných položek, odpisy a ztráty z převodu pohledávek	733	10 274	13 070	3 870	6 404	10 254	14 369
Ostatní provozní náklady (-) resp. výnosy (+)	-755	932	5 133	2 276	1 587	1 404	2 241
Podíly na zisku (ztrátě) účastí s rozhodujícím nebo podstatným vlivem	-2	41	76	0	114	114	114
Hrubý provozní zisk	41 251	45 366	49 271	13 854	27 038	38 792	49 156
Mimořádné náklady (-) resp. Výnosy (+)	11	-10	1	17	6	7	8
Hrubý zisk před zdaněním	41 262	45 355	49 272	13 871	27 044	38 799	49 164
Daň z příjmu	11 068	12 503	10 133	3 176	5 985	8 721	11 238
Čistý zisk (+) resp. Ztráta (-)	30 193	32 852	39 139	10 696	21 060	30 078	37 926

Příloha č. 2: Rizikové váhy aktiv

Rizikové váhy aktiv	
riziková váha	druh rozvahového aktiva
0	<ol style="list-style-type: none"> 1. pokladní hodnoty, 2. pohledávky za centrálními vládami států zóny A, popřípadě přímo za těmito státy, včetně pohledávek, které jsou těmito vládami, popřípadě státy zaručeny, například pohledávky <ol style="list-style-type: none"> a) pojištěné Exportní garanční a pojišťovací společností, a.s., podle § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, nebo pojištěné jinou osobou, pokud rizikovou váhu 0 přiznává pojištění poskytovanému touto osobou příslušný zahraniční orgán dohledu, b) za Českou exportní bankou, a.s., které jsou zaručeny zárukou státu podle § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, c) za Českou konsolidační agenturou, 3. pohledávky za Evropskými společenstvími, 4. pohledávky za centrálními bankami států zóny A, 5. pohledávky za centrálními vládami států zóny B denominované a splácené v národní měně daného státu, pokud nedošlo k restrukturalizaci dluhu daného státu, 6. pohledávky za centrálními bankami států zóny B denominované a splácené v národní měně daného státu, pokud nedošlo k restrukturalizaci dluhu daného státu , 7. reálné hodnoty derivátů, 8. aktiva, která jsou odečitatelnou položkou od kapitálu, 9. pohledávky zajištěné zástavním právem k dluhopisům, vkladním listům a peněžům, uznatelným pro účely rizikově vážených aktivech, 10. pohledávky za vládami územních celků států zóny A a za orgány územní samosprávy států zóny A, pokud těmito vládám a orgánům přiznává rizikovou váhu 0 příslušný zahraniční orgán dohledu a tuto skutečnost oznámil Evropské komisi,
0,20	<ol style="list-style-type: none"> 1. pohledávky za úvěrovými institucemi se sídlem ve státech zóny A kromě pohledávek, které jsou součástí kapitálových investic odečítaných od kapitálu a kromě pohledávek, kterým přísluší riziková váha 1,00, 2. pohledávky za úvěrovými institucemi se sídlem ve státech zóny B s původní splatností nejvýše jeden rok kromě pohledávek, kterým přísluší riziková váha 1,00, 3. pohledávky za mezinárodními finančními institucemi, 4. pohledávky za vládami územních celků států zóny A, kterým nepřisluší riziková váha 0, 5. pohledávky za orgány územní samosprávy států zóny A, kterým nepřisluší riziková váha 0, 6. pohledávky za vládou podporovanými institucemi , 7. pohledávky za obchodníky s cennými papíry se sídlem ve státech zóny A kromě pohledávek, které jsou součástí kapitálových investic odečítaných od kapitálu, a kromě pohledávek, kterým přísluší riziková váha 1,00, 8. pohledávky za uznanými clearingovými centry a burzami se sídlem ve státech zóny A, 9. finanční nástroje v procesu inkasa.
0,50	<ol style="list-style-type: none"> 1. pohledávky zajištěné zástavním právem k nemovitostem uznatelným pro účely rizikově vážených aktivech, 2. pohledávky z cenných papírů uznatelným pro účely rizikově vážených aktivech.
1,00	<p>Všechna ostatní aktiva, která nejsou uvedena výše, zejména</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kapitálové investice do úvěrových a finančních institucí, které nejsou odečitatelnou položkou, 2. kapitálové investice do právnických osob kromě úvěrových a finančních institucí, 3. pohledávky za úvěrovými institucemi se sídlem ve státech zóny A a obchodníky s cennými papíry se sídlem ve státech zóny A, u kterých byl prohlášen konkurz nebo byla odebrána licence nebo bylo povoleno vyrovnání nebo jsou v likvidaci nebo u kterých byla zavedena nucená správa. To neplatí v případě pohledávek, které jsou odečitatelnou položkou; 4. pohledávky za právnickými osobami kromě úvěrových institucí a obchodníků s cennými papíry, kromě pohledávek odečítaných, a pohledávky za fyzickými osobami, 5. pohledávky za centrálními vládami států zóny B, kterým nepřisluší riziková váha 0, a za institucemi podporovanými centrálními vládami států zóny B, 6. pohledávky za centrálními bankami států zóny B, kterým nepřisluší riziková váha 0, 7. pohledávky za vládami územních celků států zóny B a za orgány územní samosprávy států zóny B, 8. pohledávky za úvěrovými institucemi se sídlem ve státech zóny B s původní splatností nejvýše jeden rok, u kterých byla zavedena nucená správa, prohlášen konkurz nebo povoleno vyrovnání nebo jsou v likvidaci, 9. pohledávky za úvěrovými institucemi se sídlem ve státech zóny B s původní splatností delší než jeden rok, které nejsou odečitatelnou položkou, 10. nesplacená část emise akcií vč. emisního ážia emitovaných členy regulovaného konsolidačního celku, 11. pohledávky za právnickými osobami – finančními institucemi, kterým nepřisluší riziková váha 0,2 12. hmotný majetek.

Zdroj: ČNB (online), Návrh přílohové části vyhlášky, 2006.

Rizikově vážená aktiva se poté spočítají jako součet součinů všech aktiv a rizikových vah. Jednotlivé druhy aktiv se v ČR oceňují dle výše zmíněné tabulky.

Příloha č. 3: Definice kategorie pohledávek ve vybraných zemích

Definice kategorií pohledávek:

Maďarsko

- *standardní* (bezproblémová) – maximálně 15 dnů po splatnosti, nepředpokládá se, že by banka utrpěla ztrátu v budoucnosti z této pohledávky
- *sledované* - nepředpokládá se, že by banka utrpěla ztrátu v budoucnosti z této pohledávky, ale banka má určité informace, které naznačují, že je třeba pracovat s úvěrem zvláštním způsobem
- *nestandardní* – pohledávka představuje vyšší než průměrné riziko, je zde určitá pravděpodobnost ztráty, ale její výše nemůže být definována
- *pochybné* – je jisté, že banka utrpí ztrátu, ale výše ztráty nemůže být definována nebo dlužník má pravidelné zpoždění ve splácení, které přesahuje 90 dnů
- *ztrátové* – očekávaná ztráta přesáhne 70% pohledávky a klient neplní své povinnosti, byla zahájena likvidace společnosti

Polsko

- *standardní* (normální) - platby jsou opožděny maximálně 1 měsíc, finanční a ekonomická situace dlužníka nebudí obavy
- *sledované* - platby jsou opožděny maximálně 1 měsíc, finanční a ekonomická situace dlužníka nebudí obavy, banka se však rozhodne do této kategorie zařadit pohledávku vzhledem k rizikům spojených s teritoriemi, oborem činnosti, skupiny klientů, skupiny produktů aj.)
- *nestandardní* - platby jsou opožděny více než 1 měsíc a maximálně 3 měsíce, finanční a ekonomická situace dlužníka může ohrozit včasné splácení pohledávky
- *pochybné* - platby jsou opožděny více než 3 měsíc a maximálně 6 měsíců, finanční a ekonomická situace dlužníka se značně zhoršila, ztráty společnosti budou mít dopady do základního jmění společnosti (vyjma tzv. projektového financování, např. stavba továrny, jejíž produkce zajistí splácení úvěru)
- *ztrátové* - platby jsou opožděny více než 6 měsíců, dlužník je v likvidaci nebo konkurzu, pohledávka byla zpochybněna dlužníkem, finanční a ekonomická situace neodvratitelně způsobila neschopnost splácet dluh

Česká republika

- *standardní* - pohledávky jsou spláceny podle dohodnutých podmínek, platby jsou opožděny maximálně 31 dnů, finanční a důchodová situace dlužníka je příznivá, není důvod pochybovat o včasném vyrovnání celé pohledávky, banka má dostatek informací o finanční a důchodové situaci do 30 dnů ode dne, kdy měly být bance k dispozici, během 3 let nebyla žádná pohledávka restrukturalizována z důvodů tíživé finanční a důchodové situace
- *sledované* - pohledávky, u kterých se dá předpokládat, že budou splaceny v plné výši. Ve srovnání se standardními pohledávkami však došlo ke zhoršení skutečností ovlivňujících splacení, ale v okamžiku hodnocení není předpokládána ztráta, splátky jsou opožděny mezi 31 - 90 dny, banka nemá dostatek informací o finanční a důchodové situaci mezi 31 – 90 dny ode dne, kdy měly být bance k dispozici, před více než 6 měsíci a méně než 3 roky byla pohledávka za dlužníkem restrukturalizována z důvodů tíživé finanční a důchodové situace
- *nestandardní* – splacení pohledávek v plné výši je nejisté. Částečné splacení je vysoce pravděpodobné, splátky jsou opožděny mezi 91 – 180 dny, banka nemá dostatek informací o finanční a důchodové situaci mezi 91 – 180 dny ode dne, kdy měly být bance k dispozici, před méně než 6 měsíci byla pohledávka za dlužníkem restrukturalizována z důvodů tíživé finanční a důchodové situace
- *pochybné* - splacení pohledávek v plné výši je vysoce nejisté. Částečné splacení je možné a pravděpodobné, splátky jsou opožděny mezi 181 – 361 dny, banka nemá dostatek informací o finanční a důchodové situaci mezi 180 – 361 dny ode dne, kdy měly být bance k dispozici
- *ztrátové* – pohledávky jsou nenávratné nebo jen v malé výši, splátky jsou opožděny více než 361 dnů, banka nemá dostatek informací o finanční a důchodové situaci více než 361 dnů, kdy měly být bance k dispozici, dlužník je v konkurzním a vyrovnávacím řízení.

Zdroj: ČNB (online), Návrh přílohové části vyhlášky, 2006.

Příloha č. 4: Základní finanční ukazatele pro vybrané banky mezi lety 1999 až 2005

ČSOB	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	20,00	1,27	1,58	1,81	9,50	107,82	n.a.	23,66
změna Net income	50,54	10,62	-5,95	11,12	26,55	65,42	n.a.	26,38
Cost to Income Ratio	60,00	59,89	67,90	62,31	67,60	67,53	54,75	62,85
Return on equity (ROE)	19,64	15,15	13,58	16,61	17,11	13,10	9,01	14,88
Return on Average Equity (ROAE)	21,10	15,08	14,53	17,73	16,84	13,94	9,59	15,54
Return on Assets (ROA)	1,43	1,14	1,04	1,12	1,03	0,89	1,12	1,11
Return on Average Assets (ROAA)	1,56	1,14	1,05	1,13	1,08	1,20	1,13	1,18
KB	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	8,77	3,67	2,37	3,40	5,46	3,25	n.a.	4,49
změna Net income	-0,30	2,38	-4,28	207,90	n.a. ⁸¹	n.a. ⁸²	n.a.	51,43
Cost to Income Ratio	47,40	51,85	55,71	60,55	71,77	68,47	65,83	60,23
Return on equity (ROE)	19,14	21,56	25,64	26,76	11,78	-1,04	-49,06	7,83
Return on Average Equity (ROAE)	20,25	23,68	25,63	30,80	12,80	-1,10	-46,39	9,38
Return on Assets (ROA)	1,73	1,89	1,91	2,04	0,69	-0,05	-2,34	0,84
Return on Average Assets (ROAA)	1,80	1,92	1,93	2,08	0,71	-0,06	-2,26	0,87
ČS	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	12,42	5,01	6,61	5,71	12,22	15,93	n.a.	9,65
změna Net income	0,25	18,36	30,04	211,92	7584	n.a. ⁸³	n.a.	1568,92
Cost to Income Ratio	58,87	62,79	64,50	64,71	79,57	79,15	70,73	68,62
Return on equity (ROE)	20,93	22,50	24,94	21,46	7,52	0,11	-25,90	10,22
Return on Average Equity (ROAE)	21,71	25,54	26,34	22,41	7,82	0,11	-26,87	11,01
Return on Assets (ROA)	1,41	1,59	1,41	1,15	0,39	0,01	-1,60	0,62
Return on Average Assets (ROAA)	1,50	1,62	1,45	1,19	0,41	0,01	-1,54	0,66
Bank Handlowy	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	-3,42	0,15	5,74	-2,92	57,84	9,62	n.a.	11,17
změna Net income	24,53	71,58	18,87	48,35	-20,08	-56,68	n.a.	14,43
Cost to Income Ratio	70,96	70,96	65,15	60,15	60,39	59,25	58,33	53,46
Return on equity (ROE)	13,26	8,62	4,85	4,07	2,85	6,58	15,52	7,96
Return on Average Equity (ROAE)	11,92	6,85	4,84	4,14	3,70	6,65	16,26	7,77
Return on Assets (ROA)	1,87	1,45	0,85	0,75	0,49	0,97	2,47	1,27
Return on Average Assets (ROAA)	1,85	1,22	0,87	0,74	0,60	1,02	2,56	1,27

⁸¹ Nelze počítat meziroční změnu čistého zisku z důvodu záporného zisku v předešlém roce. Přesto došlo k významnému posunu, a to ze ztráty 221 mil CZK na kladný zisk ve výši 2962 mil CZK.

⁸² Mezi lety 1999 a 2000 došlo ke snížení ztráty KB z „gigantických“ 9289 mil CZK na ztrátu „pouhých“ 221 mil CZK. Nicméně se zisk KB pohyboval na přelomu tisíciletí v záporných číslech.

⁸³ ČS vykázala kladný zisk o rok dříve než KB, nicméně ztráta v roce 1999 ve výši 6040 mil CZK a kladný zisk 25 mil CZK nám znemožňují počítat meziroční změnu čistého zisku.

Bank Pekao SA	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	3,33	-4,82	-3,18	-12,21	6,34	16,05	n.a.	0,92
změna Net income	16,77	43,41	20,23	-39,19	58,01	362,68	n.a.	76,98
Cost to Income Ratio	54,81	58,53	56,75	45,86	49,00	63,91	72,58	57,35
Return on equity (ROE)	18,48	16,38	14,26	11,96	18,08	14,14	4,44	13,96
Return on Average Equity (ROAE)	18,80	16,38	14,32	11,46	19,99	16,75	4,95	14,66
Return on Assets (ROA)	2,48	2,19	1,45	1,17	1,69	1,14	0,29	1,49
Return on Average Assets (ROAA)	2,52	2,19	1,43	1,10	1,74	1,22	0,30	1,50
Investkredit Bank	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	33,79	30,18	22,23	20,41	28,62	25,76	n.a.	26,83
změna Net income	39,83	39,33	28,21	54,97	0,00	54,87	n.a.	36,20
Cost to Income Ratio	40,39	41,13	43,16	41,60	50,59	48,71	59,92	46,50
Return on equity (ROE)	15,63	12,69	10,76	9,48	7,59	9,37	6,87	10,34
Return on Average Equity (ROAE)	16,62	13,75	11,42	10,50	8,39	9,96	6,87	11,07
Return on Assets (ROA)	0,41	0,39	0,36	0,35	0,27	0,35	0,28	0,34
Return on Average Assets (ROAA)	0,47	0,44	0,40	0,38	0,30	0,39	0,28	0,38
Raiffeisenlandesbank	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	8,96	10,92	30,25	9,93	8,41	13,62	n.a.	13,68
změna Net income	50,36	11,59	41,06	8,45	25,00	-2,76	n.a.	22,29
Cost to Income Ratio	48,44	51,57	54,09	53,66	53,98	58,16	62,11	54,57
Return on equity (ROE)	12,16	9,12	12,32	8,93	9,11	8,05	8,77	9,78
Return on Average Equity (ROAE)	12,89	10,96	12,46	9,38	9,56	8,28	9,32	10,41
Return on Assets (ROA)	0,65	0,47	0,47	0,43	0,44	0,38	0,44	0,47
Return on Average Assets (ROAA)	0,67	0,49	0,53	0,45	0,45	0,40	0,47	0,49
OTP Bank	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	25,31	20,27	27,28	18,56	11,70	10,32	n.a.	18,91
změna Net income	20,34	57,81	40,82	20,90	26,32	26,22	n.a.	32,07
Cost to Income Ratio	49,45	52,71	63,20	66,89	67,97	70,82	70,81	63,12
Return on equity (ROE)	28,91	30,33	26,69	26,42	29,26	29,21	27,29	28,30
Return on Average Equity (ROAE)	32,26	35,26	31,08	30,25	32,64	31,62	30,82	31,99
Return on Assets (ROA)	3,03	3,16	2,41	2,18	2,13	1,89	1,65	2,35
Return on Average Assets (ROAA)	3,37	3,45	2,70	2,36	2,25	1,98	1,72	2,55
K&H Bank	2005	2004	2003	2002	2001	2002	1999	průměr
Finanční ukazatel								
změna Total assets	12,43	20,35	16,54	7,59	2,09	12,46	n.a.	11,91
změna Net income	-2,31	124,32	-28,06	197,1	n.a. ⁸⁴		n.a.	72,76
Cost to Income Ratio	68,86	73,09	83,25	79,80	99,62	106,86	127,61	91,30
Return on equity (ROE)	11,52	13,33	6,74	12,39	4,76	-1,48	-110,99	-9,10
Return on Average Equity (ROAE)	12,23	14,17	7,67	13,21	5,94	-1,98	-96,88	-6,52
Return on Assets (ROA)	0,91	1,05	0,56	0,91	0,33	-0,06	-2,60	0,16
Return on Average Assets (ROAA)	0,97	1,15	0,61	0,95	0,33	-0,07	-3,41	0,08

Zdroj: BankScope.

⁸⁴ K&H Bank vykázala v letech 1999 a 2000 záporný zisk stejně jako ČS a KB. Víceméně byl vývoj čistého zisku u K&H Bank na přelomu tisíciletí velice podobný jako u KB. Konkrétně šlo o ztrátu 25,96mld HUF v roce 1999 a ztrátu 0,71mld HUF v roce 2000).

K výpočtům jsem použil program TSP verze 5.0.

$$\text{Raiffeisenlandesbank: } E(ROA)_{\text{Raiff.}} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 0,349 + 0,029 \cdot t$$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	0.348643	.051816	6.72848	[.001]
β_1	0.029482	.011586	2.54455	[.052]

Střední hodnota ROA = 0.466571
 Směrodatní odchylka ROA = 0.084786
 Reziduální součet čtverců = 0.018794
 Rozptyl reziduí = 0.00375885
 Standardní chyba regrese = 0.061309
 Koeficient determinace = 0.564259
 Upravený koeficient determinace = 0.477111

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.959638 [.619].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 2.08238 [.149].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o heteroskedasticitě disturbancí.

White het. test = 6.60654 [.037].
 Whiteův test bohužel na 5% hladině významnosti homoskedasticitu zamítl.

Test na neautokorelovanost reziduí: Durbin-Watson = 1.78313 [<.473].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí⁸⁵.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 statisticky signifikantní a koeficient β_1 slabě nesignifikantní. Pokud bychom ale posunuli hladinu významnosti na 5,5 %, je koeficient β_1 rovněž signifikantní.

Signifikantnost parametru se určuje pomocí t-statistiky (která je uvedená ve výstupu statistické knihovny) a srovnává se kritickou hodnotou Studentova rozdělení o $(n-p)$ stupních volnosti, kde n je počet pozorování a p je počet regresorů⁸⁶ v modelu. Hypotéza v tomto testu je $H_0 : \beta_r = 0$ a testujeme oproti alternativě, že $H_A : \beta_r \neq 0$, kde r je 0 nebo 1. Ve všech dalších modelech budeme mít vždy 7 pozorování a 2 regresory, tedy 5 stupňů volnosti a tomu odpovídající $t_{1-\frac{\alpha}{2}}(5) = t_{0,975}(5) = 2,571$. Z toho vyplývá, že u všech odhadnutých koeficientů budeme srovnávat jejich t-statistiky s hodnotou 2,571. Pokud bude t-statistika větší než tato hodnota, nulovou hypotézu na dané hladině

⁸⁵ Více o zde zmíněných testech např. viz Víšek (1997).

⁸⁶ Počet regresorů odpovídá počtu odhadovaných koeficientů modelu.

významnosti zamítáme ve prospěch alternativy. Pokud bychom měli k dispozici více modelů, ten nejlepší bychom vybrali na základě nejmenšího reziduálního součtu čtverců (S_R^2). Jak jsem již ale zmínil v kapitole 4.2.1, mám příliš málo pozorování na to, abych mohl modelovat trend s vyšším stupněm polynomu. Testovat nulovost všech koeficientů v našem případě nemá smysl, protože máme jen jednu proměnou, a tak se p-hodnota pro F-test shoduje s p-hodnotou pro t-statistiku (u koeficientu β_1).

Na 5% hladině významnosti je splněna normalita i nezávislost reziduí a koeficient determinace je roven 56,4 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí. Pouze rezidua jsou heteroskedastické, a tak by bylo nasnadě aplikovat Whiteův odhad kovarianční matice, který je robustní vzhledem k heteroskedasticitě.

Po této úpravě se nám změní výstup následovně:

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	0.348643	.063886	5.45724	[.003]
β_1	0.029482	.017222	1.71184	[.148]

Standard Errors are heteroskedastic-consistent (HCTYPE=2).

A tedy koeficient β_1 je již plně nesignifikantní.

Investkredit Bank: $E(ROA)_{Invest.} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 0,264 + 0,020 \cdot t$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	0.264343	.026313	10.0462	[.000]
β_1	0.019886	.588370E-02	3.37980	[.020]

Střední hodnota ROA = 0.343886
 Směrodatní odchylka ROA = 0.051509
 Reziduální součet čtverců = 0.00484650
 Rozptyl reziduí = 0.000969301
 Standardní chyba regrese = 0.031134
 Koeficient determinace = 0.695550
 Upravený koeficient determinace = 0.634660

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.557781 [.757].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 1.31866 [.251].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitu disturbancí.

White het. test = 1.96238 [.375].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na neautokorelovanost reziduí: Durbin-Watson = 3.06058 [<.948].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o neautokorelovanosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 i koeficient β_1 statisticky signifikantní. Na dané hladině významnosti je splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je roven 69,6 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí.

$$\text{Bank Pekao: } E(\text{ROA})_{\text{Pekao}} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 0,281 + 0,302 \cdot t$$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	0.280729	.301726	.930409	[.395]
β_1	0.301582	.067468	4.47000	[.007]

Střední hodnota ROA = 1.48706
 Směrodatní odchylka ROA = 0.728460
 Reziduální součet čtverců = 0.637271
 Rozptyl reziduí = 0.127454
 Standardní chyba regrese = 0.357007
 Koeficient determinace = 0.799847
 Upravený koeficient determinace = 0.759817

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.563750 [.754].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 2.08053 [.149].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 3.55254 [.169].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na nezávislost reziduí: Durbin-Watson = 1.93308 [<.552].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 statisticky nesignifikantní, z modelu jej ovšem vylučovat nebudu, koeficient β_1 je statisticky signifikantní. Na dané hladině významnosti je splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je roven 80,0 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí. S_R^2 je na podobné úrovni jako směrodatná odchylka (obě tyto hodnoty jsou jen dvakrát menší než střední hodnota ROA), a tak je tento model bezpochyby horší než předchozí dva.

Bank Handlowy: $E(ROA)_{Handl.} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 1,333 - 0,017 \cdot t$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	1.33307	.649584	2.05219	[.095]
β_1	-0.016789	.145251	-.115588	[.912]

Střední hodnota ROA = 1.26591
 Směrodatní odchylka ROA = 0.702568
 Reziduální součet čtverců = 2.95372
 Rozptyl reziduí = 0.590743
 Standardní chyba regrese = 0.768598
 Koeficient determinace = 0.00266499
 Upravený koeficient determinace = -.196802

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = .698210 [.705].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 2.27448 [.132].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 4.25576 [.119].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na nezávislost reziduí: Durbin-Watson = 1.03488 [<.145].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 i koeficient β_1 statisticky nesignifikantní. K tomu nám F-test ani na 90% hladině významnosti nezamítá nulovost obou koeficientů, a tak nám nezbyvá nic jiného, než říci, že odhadnutý model není nikterak dobrý. Přesto jej v komparaci uvádím, abych měl alespoň jednu odhadnutou hodnotu ROA. Jenom pro doplnění, je splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je pouhých 0,2 %.

Česká spořitelna: $E(ROA)_{CS} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = -1,265 + 0,472 \cdot t$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	-1.26491	.475429	-2.66057	[.045]
β_1	0.471814	.106309	4.43813	[.007]

Střední hodnota ROA = 0.622343
 Směrodatní odchylka ROA = 1.14129
 Reziiduální součet čtverců = 1.58223
 Rozptyl reziduí = 0.316446
 Standardní chyba regrese = 0.562536
 Koeficient determinace = 0.797546
 Upravený koeficient determinace = 0.757055

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.953298 [.621].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 0.094088 [.759].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 4.09928 [.129].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na neautokorelovanost reziduí: Durbin-Watson = 1.21444 [<.206].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o neautokorelovanosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 i koeficient β_1 statisticky signifikantní. Navíc je s 95% pravděpodobností splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je roven 79,8 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí. S_R^2 je na nízké úrovni, když vezmu v potaz, že směrodatná odchylka je téměř dvakrát větší než střední hodnota ROA.

Komerční banka: $E(ROA)_{KB} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = -1,639 + 0,619 \cdot t$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	-1.63874	.821385	-1.99510	[.103]
β_1	0.619068	.183667	3.37059	[.020]

Střední hodnota ROA = 0.837529
 Směrodatní odchylka ROA = 1.60487
 Reziduální součet čtverců = 4.72271
 Rozptyl reziduí = 0.944543
 Standardní chyba regrese = 0.971876
 Koeficient determinace = 0.694393
 Upravený koeficient determinace = 0.633272

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.447109 [.800].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 0.00615956E [.937].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 1.70543 [.426].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na nezávislost reziduí: Durbin-Watson = 1.04502 [<.148].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 statisticky nesignifikantní, z modelu jej ovšem vylučovat nebudu, koeficient β_1 je statisticky signifikantní. Na dané hladině významnosti je splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je roven 69,4 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí.

Československá obchodní banka: $E(ROA)_{CSOB} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 0,906 + 0,051 \cdot t$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	0.905986	.111970	8.09129	[.000]
β_1	0.050739	.025037	2.02654	[.099]

Střední hodnota ROA = 1.10894
 Směrodatní odchylka ROA = 0.163221
 Reziduální součet čtverců = 0.087762
 Rozptyl reziduí = 0.017552
 Standardní chyba regrese = 0.132485
 Koeficient determinace = 0.450964
 Upravený koeficient determinace = 0.341157

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.807786 [.668].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 0.00557937 [.940].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 5.44309 [.066].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě. Ale není to nijak přesvědčivé, proto raději aplikujeme Whiteův odhad kovarianční matice.

Test na nezávislost reziduí: Durbin-Watson = 1.87215 [<.520].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 statisticky signifikantní a koeficient β_1 slabě nesignifikantní. Pokud bychom ale posunuli hladinu významnosti na 10 %, je koeficient β_1 rovněž signifikantní. Splnění normality, nezávislosti a homoskedasticity reziduí poukazuje na dobrý model. Koeficient determinace je na nižší úrovni (45,1 %).

Aplikace odhadnuté kovarianční matice změní výstup následovně:

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
C	0.905986	.154505	5.86381	[.002]
T	0.050739	.036051	1.40743	[.218]

Standard Errors are heteroskedastic-consistent (HCTYPE=2).

Opět je koeficient β_1 plně nesignifikantní (p-hodnota vzrostla z 0,099 na 0,218).

$$\text{OTP Bank: } E(\text{ROA})_{\text{OTP}} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = 1,354 + 0,249 \cdot t$$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	1.35387	.156823	8.63313	[.000]
β_1	0.249032	.035067	7.10168	[.001]

Střední hodnota ROA = 2.35000
 Směrodatní odchylka ROA = 0.564008
 Reziduální součet čtverců = 0.172154
 Rozptyl reziduí = 0.034431
 Standardní chyba regrese = 0.185555
 Koeficient determinace = 0.909802
 Upravený koeficient determinace = 0.891763

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.536350 [.765].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 1.63261 [.201].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 2.26836 [.322].
 Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě.

Test na neautokorelovanost reziduí: Durbin-Watson = 2.53236 [<.822].
 Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o neautokorelovanosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 i koeficient β_1 statisticky signifikantní. K tomu je navíc splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí. Koeficient determinace roven 91,0 %, a z toho vyplývající nízký S_R^2 poukazuje zatím na nejlepší model.

$$K\&H \text{ Bank: } E(ROA)_{K\&H} = \hat{T}r_t = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot t = -1,701 + 0,465 \cdot t$$

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
β_0	-1.70089	.732968	-2.32055	[.068]
β_1	0.464814	.163897	2.83602	[.036]

Střední hodnota ROA = 0.158371
Směrodatní odchylka ROA = 1.27868
Reziduální součet čtverců = 3.76069
Rozptyl reziduí = 0.752138
Standardní chyba regrese = 0.867259
Koeficient determinace = 0.616653
Upravený koeficient determinace = 0.539984

Test na normalitu reziduí: Jarque-Bera test = 0.678088 [.712].
Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o normalitě disturbancí.

Test na homoskedasticitu reziduí: LM het. test = 0.467928 [.494].
Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě disturbancí.

White het. test = 5.68057 [.058].
Whiteův test na 5% hladině významnosti nezamítá nulovou hypotézu o homoskedasticitě. Ale není to nijak přesvědčivé, proto raději aplikujeme Whiteův odhad kovarianční matice.

Test na nezávislost reziduí: Durbin-Watson = 1.42323 [<.293].
Na dané hladině významnosti test nezamítá nulovou hypotézu o nezávislosti diturbancí.

Na zvolené 5% hladině významnosti je intercept β_0 statisticky nesignifikantní, z modelu jej ovšem vylučovat nebudu, koeficient β_1 je statisticky signifikantní. Na dané hladině významnosti je splněna normalita, nezávislost i homoskedasticita reziduí a koeficient determinace je roven 61,7 %, což mi pro hrubou aproximaci modelu postačí.

Po aplikaci Whitova odhadu kovarianční matice se změnil výstup následovně:

Variable	Estimated Coefficient	Standard Error	t-statistic	P-value
C	-1.70089	1.17657	-1.44563	[.208]
T	.464814	.230269	2.01857	[.100]

Standard Errors are heteroskedastic-consistent (HCTYPE=2).

Výrazně se změnila signifikantnost koeficientu β_1 , který je nyní na 5% hladině významnosti statisticky nesignifikantní.

7. Reference:

- [1] Bednář, L., Zachovat tradici nestačí. *Euro*. 18.12.2006, č. 51-52, s. 28.
- [2] Bureau van Dijk Electronic Publishing : *BankScope*, Update 193,1 – August 2006, Database 2006.
- [3] Cipra, T. (1986): *Analýza časových řad s aplikacemi v ekonometrii*, SNTL – Nakladatelství technické literatury, Praha.
- [4] Holman, R. a kol. (2005): *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.
- [5] Kouba, K. (2005): *Privatizace bez kapitálu. Zvýšené transakční náklady české transformace*. Praha: Karolinum.
- [6] Mejstřík, M. (2004): *Cultivation of financial markets in the Czech republic*. The Karolinum Press, Charles University in Prague.
- [7] Mejstřík, M. (2005): *Bankovníctví*. Europeum, přednášky IES FSV UK.
- [8] Mejstřík, M. (2006): *Bankovníctví*. Přednášky IES FSV UK.
- [9] Polouček, Stanislav (1999) : *České bankovníctví na přelomu tisíciletí*, Ethics, Ostrava.
- [10] Revenda Z., Mandel, M., Kodera J., Musílek P., Dvořák P., Brada J. (2004): *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. vydání. Management Press, Praha. ISBN 80-7261-031-7.
- [11] Sinkey, J.F. (1998): *Commercial Bank Management in the Financial Services Industry*, 5th ed.. - New Jersey : Prentice-Hall, c1998 - xxxiii, 920 s. ISBN 0-13-521048-8.
- [12] Šulc, Z. (1998): *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu*. Brno : Doplněk.
- [13] Tomášek, Michal (1997) : *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*, Linde, Praha.
- [14] Vencovský, F., Jindra, Z., Novotný, J., Půlpán, K., Dvořák, P. a kol.: (1999) *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. Bankovní institut , a. s. Praha.
- [15] Vencovský, F., Kopecký, L. a kol.: (2002) *Lidé a peníze*, Createam, ČNB. ISDN 80-903-191-1-4.
- [16] Víšek, J. Á. (1997): *Ekonometrie I*, Karolinum, Praha.

Internetové zdroje:

- [17] *Bank Pekao SA*. [online]. [8.2.2007]. Dostupné z: <<http://www.pekao.com.pl>>.
- [18] *Citybank Handlowy*. [online]. [8.2.2007]. Dostupné z: <<http://www.citibank.pl/>>.
- [19] *Česká bankovní asociace*. [online]. [8.2.2007]. Dostupné z: <<http://www.czech-ba.cz/>>.
- [20] *Česká národní banka*. [online]. [13.2.2007]. Dostupné z: <<http://www.cnb.cz/>>.
- [21] *Česká spořitelna*. [online]. [13.4.2007]. Dostupné z: <<http://www.csas.cz/>>.
- [22] *Český statistický úřad*. [online]. [8.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/>>.
- [23] *ČSOB*. [online]. [9.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.csob.cz/bankcz/cz/>>.
- [24] *Finance – Aktuálně.cz*. [online]. [15.5.2007]. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/finance/>>.
- [25] *Finance ČR*. [online]. [16.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.financecr.cz/>>.
- [26] *Investkredit Bank*. [online]. [11.4.2007]. Dostupné z: <<http://www.investkredit.at>>.
- [27] *K&H Bank*. [online]. [7.4.2007]. Dostupné z: <<https://www.khb.hu/>>.
- [28] *Komerční banka*. [online]. [13.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.kb.cz/>>.
- [29] *Magyar Nemzeti Bank (Maďarská národní banka)*. Dostupné z: <<http://www.mnb.hu/Engine.aspx>>.
- [30] *Narodowy Bank Polski (Polská národní banka)*. Dostupné z: <<http://www.nbp.pl/>>.
- [31] *Oesterreichische Nationalbank (Rakouská národní banka)*. [online]. [1.5.2007]. Dostupné z: <http://www.oenb.at/en/welcome_to_the_oenb.jsp>.
- [32] *OTP Bank*. [online]. [1.5.2007]. Dostupné z: <https://www.otpbank.hu/OTP_Portal/online/index_e.jsp>.
- [33] *Právní informační systém LexDATA*. [online]. [17.1.2007]. Dostupné z: <<http://www.lexdata.cz/web/lexdata.nsf>>.
- [34] *Raiffeisenlandesbank*. [online]. [1.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.rlbooe.at/>>.
- [35] *Sfinance*. [online]. [14.4.2007]. Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/>>.
- [36] *Souhrnná teritoriální informace za rok 2005, Rakouská republika*. [online]. [1.5.2007]. Dostupné z: <<http://sql.czech.cz/exportsoubory/071.doc>>.
- [37] *Vláda České republiky*. [online]. [15.4.2007]. Dostupné z: <http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/>.
- [38] *Wikipedie, Otevřená encyklopedie*. [online]. [10.5.2007]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavní_strana>.

Working papers:

- [39] Borish, M., Ding, W., Noel, M., *The Evolution of the State-Owned Banking Sector during Transition in Central Europe*, Europe-Asia Studies, Vol. 49, No. 7. (Nov., 1997), pp. 1187-1208. Dostupné online na: <[http://links.jstor.org/sici?sici=0966-8136\(199711\)49%3A7%3C1187%3ATEOTSB%3E2.0.CO%3B2-Q](http://links.jstor.org/sici?sici=0966-8136(199711)49%3A7%3C1187%3ATEOTSB%3E2.0.CO%3B2-Q)> .
- [40] Dewenter, K. L., Hess, A. C.: An International Comparison of Banks Equity Returns, *Journal of Money, Credit and Banking* Vol. 30, No. 3, Part 2: Comparative Financial System. (Aug., 1998), pp. 472-492. Dostupné online na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0022-2879%28199808%2930%3A3%3C472%3AAICOB%3E2.0.CO%3B2-M>>
- [41] Hannan, T. H., Hanweck, G. A.: *Bank Insolvency Risk and the Market for Large Certificates of Deposit*, *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 20, No. 2 (May, 1988), pp. 20,-211. Dostupné online na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0022-2879%28198805%2920%3A2%3C203%3ABIRATM%3E2.0.CO%3B2-5>> .
- [42] Mérő, K., Valentinyi, M. E.: *The Role of Foreign Banks in Five Central and Eastern European Countries*. Magyar Nemzeti Bank, MNB Working Papers. Dostupné online na: <http://english.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnben_mnbfuzetek&ContentID=3123>

UNIVERSITAS CAROLINA PRAGENSIS
S
založena 1348

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut ekonomických studií

Opletalova 26
110 00 Praha 1
TEL: 222 112 330,305
TEL/FAX: 222 112 304
E-mail: ies@mbox.fsv.cuni.cz
<http://ies.fsv.cuni.cz>

Akademický rok 2006/2007

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Student:	Pavel Mužiček
Obor:	Ekonomie
Konzultant:	Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc.

Garant studijního programu Vám dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a Studijního a zkušebního řádu UK v Praze určuje následující bakalářskou práci

Předpokládaný název BP:

System hospodaření českého bankovníctví v porovnání se světovým trendem.

Charakteristika tématu, současný stav poznání, případné zvláštní metody zpracování tématu:

V této práci bych chtěl popsat stav bankovního sektoru, co se finančních ukazatelů týče, a porovnat jej se světovými bankovními giganty. Zaměřím se tedy na to, jak se našim bankám podařilo vyrovnat s porevoluční dobou, konkrétně s privatizací a konkurenčním bojem, a jak si v tomto ohledu vedou v porovnání se světovým trendem. K porovnání mám k dispozici databázi více než 25 tisíc světových bank, včetně těch českých. Mohu tedy porovnávat základní finanční ukazatele. Mezi ně bezpochyby patří přehled aktiv a pasiv, výkaz zisků a ztrát, výkaz o peněžních tocích a další finanční ukazatele (indexy) bank, které měří finanční zdraví (likvidita, zadlužení,...), finanční výkonnost (ROA, ROE,...) a jejich rizikovost (risk index). V teoretické části mi tedy pomůžou nejen skripta Finančního managementu, ale bezpochyby i další odborná literatura, včetně webových stránek.

Struktura BP:

Úvod: Stručný vývoj českého bankovníctví ve 20. století
Rozvoj světových bank
Hlavní část:
Porovnání českých a světových bank z pohledu:
a) Účetní rozvahy
b) Přehledu o peněžních tocích
c) Výkazu zisků a ztrát
Finanční ukazatele (výpočet a jejich vysvětlení)
Srovnání finančních ukazatelů českých a světových bank
Závěr: Český trend versus světový
Závěrečné zhodnocení

Seznam základních pramenů a odborné literatury:

- Brealey, Richard A., Myers, Stewart C. (2000) : *Teorie a praxe firemních financí*, Computer Press, Praha
- Bureau van Dijk Electronic Publishing : *BankScope*, Update 193,1 – August 2006, Database 2006
- Mejstřík, Michal (2004) : *Cultivation of financial markets in the Czech republic*, The Karolinum Press, Charles University in Prague
- Polouček, Stanislav (1999) : *České bankovníctví na přelomu tisíciletí*, Ethics, Ostrava
- Sinkey, J.F.: *Commercial Bank Management in the Financial Services Industry*, 6th edition, Prentice Hall, 2002
- Tomášek, Michal (1997) : *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*, Linde, Praha
- Damodaran online, dostupné na www.damodaran.com

Datum zadání:	říjen 2006
Termín odevzdání:	červen 2007

Podpisy konzultanta a studenta:

V Praze dne 31.10.2006